

**Samenwerkingsverband
Voortgezet Onderwijs
Westland**

JAARVERSLAG 2018

SWV VO2808

VOORWOORD

Voor dit bestuursverslag is het Ondersteuningsplan 2018-2022 het uitgangspunt.

In het Ondersteuningsplan wordt het beleid per programma beschreven. Deze programma's komen terug in de inrichting van de financiële administratie en de (meerjaren-)begroting.

In ons tweede Ondersteuningsplan is een nog betere verbinding gelegd tussen de programma's, de begroting, de beoogde resultaten en de besteding van de ondersteuningsmiddelen.

Het Ondersteuningsplan 2018-2022 is op 16 januari 2018 door het bestuur voorlopig vastgesteld. Op 24 januari 2018 heeft het OOGO met de gemeente plaatsgevonden en op 22 februari 2018 heeft de OPR met het Ondersteuningsplan ingestemd.

Vervolgens heeft het bestuur het Ondersteuningsplan op 6 maart 2018 definitief vastgesteld en heeft het Algemeen Bestuur het plan op 22 maart 2018 goedgekeurd.

Direct daarna is het definitieve Ondersteuningsplan 2018-2022 aan de Inspectie gestuurd.

Inhoud

1	Kerngegevens	4
2	Bestuur en organisatie	5
3	Beleid	9
4	Kerncijfers	32
5	Continuïteitsparagraaf	37
6	Rapportage toezichhoudend orgaan	42
7	Jaarrekening	46
7.1	B1 Balans per 31 december 2018	46
7.2	B2 Staat van baten en lasten	47
7.3	B3 Kasstroomoverzicht	48
7.4	B4 toelichting behorende tot de jaarrekening 2018	48
7.5	B5 Toelichting op de onderscheidende posten van de balans	50
7.6	B6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen	51
7.7	B7 Toelichting op de onderscheiden posten van de exploitatierekening	52
7.8	B8 WNT Bijlagen	55
7.9	B9 Overzicht verbonden partijen	56
7.10	B10 Gebeurtenissen na balansdatum	56
7.11	C Overige gegevens	56

1 KERNGEGEVENS

Gegevens over de rechtspersoon

Bestuursnummer: 21437
Naam instelling: Stichting Samenwerkingsverband VO Westland 2808

Adres: Burgemeester Elsenweg 8
Postcode / Plaats: 2671 DC Naaldwijk
Postadres: Postbus 299
Postcode / Plaats: 2670 AH Naaldwijk
Telefoon: 06-44418388
Fax: --
E-mail: rmaas@swv-westland.nl
Internetsite: www.swv-westland.nl

Contactpersoon: Robyn Maas
Telefoon: 06-44418388
Fax: --
E-mail: rmaas@swv-westland.nl

BRIN: VO2808   Naam: Stichting Samenwerkingsverband VO Westland 2808   Sector: VO

Kerngegevens:

De Stichting regelt haar doelstelling voor de volgende besturen:

- Stichting Lucas Onderwijs
- Stichting Lentiz Onderwijsgroep
- Herman Broerenstichting
- Stichting Responz
- Stichting J.C. Pleysierschool
- Stichting De Haagse Scholen

Deelnemende scholen voor voortgezet onderwijs

BRIN	Sty	Naam	Adres	Postcode	Bestuur Gemeentenaam
00PZ01	Vso	Herman Broerencollege	Verhagenplein 9	2671HS	Westland
00PZ03	Vso	Herman Broerencollege	Tuinlaan 20	2681JC	Westland
14YD03	Vo	Lentiz	Burgemeester Elsenweg 8	2671DC	Westland
14YD09	Vo	Lentiz	Professor Holwerdalaan 60	2672LD	Westland
21HC00	Vo	ISW	Professor Holwerdalaan 54	2672LD	Westland
21HC01	Vo	ISW	Hoge Woerd 2	2671DG	Westland
21HC03	Vo	ISW	Gasthuislaan 145	2694BE	Westland
21HC04	Vo	ISW	Irenestraat 35	2685CA	Westland
21HC08	Vo	ISW	Lage Woerd 2	2671AD	Westland
21HC12	Vo	ISW	Sweelincklaan 1	2692BA	Westland

2 BESTUUR EN ORGANISATIE

Juridische structuur

Op 26 april 2013 is door een integrale statutenwijziging van de bestaande stichting, de Stichting Samenwerkingsverband VO Westland ontstaan. Het bestuur telt zes aangesloten schoolbesturen, waarvan drie besturen van buiten de regio vrijwillig zijn aangesloten.

Alle vrijwillig aangesloten hebben een aansluitingsovereenkomst getekend.

Bestuur en toezicht

Bij de invoering van de wet- en regelgeving voor passend onderwijs heeft het Samenwerkingsverband VO Westland (SWV) een scheiding gemaakt tussen het uitvoerend (dagelijks) bestuur en het toezichthoudend (algemeen) bestuur.

Het dagelijks bestuur (DB) is belast met het besturen van de stichting. Het DB heeft daartoe een directeur benoemd die leidinggeeft aan de dagelijkse gang van zaken binnen het SWV en die belast is met de voorbereiding en uitvoering van het beleid en de activiteiten. Zij is bevoegd alle daarvoor noodzakelijke handelingen te verrichten. Het DB houdt toezicht op de directeur.

In het bestuursreglement en managementstatuut zijn de exacte taken van zowel bestuur als directeur omschreven.

Het dagelijks bestuur bestond in 2018 uit:

<i>Naam</i>	<i>Functie binnen DB</i>	<i>Periode</i>
Jan Eliens (Lentiz Onderwijsgroep)	Voorzitter	01/01 – 31/12/2018
Maarten van Kesteren (Herman Broerenstichting)	Penningmeester	01/01 – 25/09/2018
	Lid	25/09 – 31/12/2018
Rob de Haan (ad interim ISW/Lucas Onderwijs)	Lid	01/01 – 25/09/2018
Geert Millekamp	Penningmeester	25/09 – 31/12/2018

Volgens de statuten (Art.6 lid 6) zijn deze leden benoemd voor een periode van vier jaar en treden zij af volgens een door het Bestuur vast te stellen rooster. Een volgens het rooster afgetreden bestuurslid is onmiddellijk herbenoembaar. Het in een tussentijdse vacature benoemd bestuurslid neemt op het rooster van aftreden de plaats in van degene in wiens vacature hij werd benoemd. Er is geen maximale zittingsduur vastgelegd.

Continuïteit is belangrijk. Daarom moet worden vermeden dat op een bepaald moment een groot deel van het bestuur gelijktijdig aftreedt. Omdat alle bestuursleden tegelijkertijd zijn aangetreden, bestaat het gevaar dat deze tegelijkertijd aftreden. Daarom houdt het SWV voor de eerste periode na de oprichting van het SWV een variabele benoemingsperiode aan volgens onderstaande tabel:

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
H. Broeren	aftreden				aftreden		
Lentiz		aftreden				aftreden	
ISW			aftreden				aftreden

Code goed bestuur

Door de VO-raad is een code 'Goed onderwijsbestuur in het voortgezet onderwijs' opgesteld. Door middel van deze code wil de sector aangeven op een verantwoorde wijze met de beleidsruimte om te gaan en zich maximaal in te spannen haar zorgplichten naar behoren uit te voeren.

In het bestuursreglement van het SWV VO Westland wordt in artikel 3 lid 4 gesteld dat het bestuur van het SWV zich conformeert aan de Code Goed Bestuur van de VO-raad.

In de loop van het jaar zijn geen afwijkingen geconstateerd.

Betaalde en onbetaalde nevenfuncties

In dit bestuursverslag zijn de functies van de bestuursleden (DB en AB) binnen het SWV VO Westland vermeld.

In de jaarverslagen van de instellingen waar de bestuurders werkzaam zijn, wordt vermeld of zij eventuele betaalde of onbetaalde nevenfuncties vervullen.

Vergaderingen

In de jaarplanning staat aangegeven op welke data het DB en het AB (algemeen bestuur) vergaderen en welke onderwerpen tijdens die vergadering in ieder geval besproken dienen te worden. De werkwijze is dat het DB een voorstel vaststelt, waarna het verzoek bij het AB wordt neergelegd om dit goed te keuren.

Het dagelijks bestuur is in 2018 zes keer bij elkaar geweest.

Het algemeen bestuur is in 2018 drie keer samengekomen met het dagelijks bestuur.

De directeur is bij al deze vergaderingen aanwezig geweest en heeft een adviserende en informerende functie. Vier keer per jaar wordt aan de hand van kwartaalrapportages door de directeur verslag gedaan van de financiële en inhoudelijke ontwikkelingen van het SWV.

Tijdens de vergaderingen van het DB zijn de volgende besluiten genomen:

BESLUITENLIJST Dagelijks Bestuur SWV VO Westland 2018

<i>Besluit</i>	<i>Datum</i>
De forecasts van de schoollocaties 2017-2018 worden vastgesteld (behalve ISW Lage Woerd).	16/01/2018
De kosten voor Flex-leerlingen waarvoor de stamschool geen basisbekostiging ontvangt, wordt door het SWV betaald.	16/01/2018
Het Ondersteuningsplan 2018-2022 wordt voorlopig vastgesteld.	16/01/2018
Het Ondersteuningsplan 2018-2022 wordt definitief vastgesteld.	06/03/2018
Het Jaarverslag 2017 wordt vastgesteld.	06/03/2018
Het aangepaste Treasurystatuut wordt vastgesteld.	06/03/2018
De verantwoording extra ondersteuningsmiddelen HBC wordt vastgesteld.	06/03/2018
De forecast ondersteuningsmiddelen ISW Lage Woerd 2017-2018 wordt vastgesteld.	06/03/2018
Het ISW-bestuurslid treedt af en aan volgens het rooster zoals benoemd in de statuten.	06/03/2018
Privacyreglement wordt vastgesteld.	17/04/2018
Het jaarplan 2018-2019 wordt vastgesteld.	12/06/2018

De jaarplanning 2018-2019 wordt vastgesteld.	12/06/2018
Het privacyreglement met één aanpassing wordt opnieuw vastgesteld.	12/06/2018
Het beleidsvoorstel Bijzondere Individuele Arrangementen wordt vastgesteld.	12/06/2018
SMW'er Verzuim: er is geen reden om de eerder gemaakte afspraken (een vierde deel van de kosten bijdragen) te veranderen.	12/06/2018
Geert Millekamp wordt de penningmeester van het SWV VO Westland.	25/09/2018
Een ISW-medewerker zal het VO Westland vertegenwoordigen bij BOVO en Onderwijs Transparant; welke persoon dit gaat doen, wordt nog bekend gemaakt.	25/09/2018
Het SWV zal eenmalig de training Move2Learn organiseren voor de trajectgroepmedewerkers van alle locaties. De training is verplicht voor alle TG-medewerkers en zal voor 50% door het SWV en 50% door de schoollocaties bekostigd worden.	25/09/2018
Palmhuis: ISW en Floracollege schrijven elk hun eigen oud-leerling in en zullen de basisbekostiging overhevelen naar het SWV.	25/09/2018
Aanbesteding directeur: het (wellicht incorrecte?) advies van de accountant wordt niet opgevolgd. Er zal niet worden aanbesteed voor de functie van de directeur.	25/09/2018
Het financieel overschot 2018 wordt besteed aan: - RESPONZ wordt tegemoetgekomen in de extra kosten (€ 5.320) - De training voor TG-medewerkers wordt volledig betaald door het SWV (± € 7.000) - De kosten voor de training voor de TG van ISW Hoge Woerd zullen worden betaald (€ 4.400).	15/11/2018
De risicoanalyse 2018 wordt vastgesteld.	15/11/2018
Met de aanpassing van de leerlingenaantallen cat. 1 wordt de MJB 2019-2023 vastgesteld.	15/11/2018

Jan Eliens, voorzitter dagelijks bestuur

De rapportage van het toezichthoudend orgaan (AB) wordt beschreven in de continuïteitsparagraaf.

Ondersteuningsplanraad

Leraren, ouders en leerlingen hebben inspraak op de manier waarop passend onderwijs en de ondersteuning van leerlingen in de regio wordt vormgegeven. Daartoe is een ondersteuningsplanraad (OPR) opgericht. In de ondersteuningsplanraad zijn de scholen met een vestiging in het Westland vertegenwoordigd, waarbij de VSO-school ook de VSO-scholen van buiten de regio vertegenwoordigt.

Elke schoolvestiging heeft twee zetels: één voor een medewerker en één voor een ouder of leerling. De voornaamste taak van de ondersteuningsplanraad is om in te stemmen met het Ondersteuningsplan van het SWV VO Westland.

De OPR is in 2018 twee keer bij elkaar geweest (22 februari en 15 november). De directeur is bij deze bijeenkomsten aanwezig geweest als informatieverstrekker en adviseur.

Op 22 februari 2018 heeft de OPR ingestemd met het Ondersteuningsplan 2018-2022.

Aan het einde van het schooljaar 2017-2018 was er één vacature in de OPR: de zoon van de ISW-ouder was geslaagd en zat dus niet meer op het ISW. Het heeft enige moeite gekost om een vervanger te vinden, maar inmiddels is de vacature opgevuld en is de OPR weer compleet.

Klachtenprocedures

Door het SWV VO Westland zijn klachtenprocedures vastgesteld m.b.t. 'school of ouders zijn het niet eens met de toewijzing van een arrangement door het SWV' en 'school of ouders hebben een geschil met het SWV over de toelaatbaarheid'. Daarnaast is er een regeling vastgesteld m.b.t. klachten aangaande het handelen van medewerkers van het SWV VO Westland. Alle klachtenprocedures zijn terug te vinden op de website van het SWV.

Het SWV VO Westland is aangesloten bij de Landelijke Bezwaaradviescommissie

Toelaatbaarheidsverklaring (LBT) die bezwaarschriften in behandeling kan nemen over een TLV.

Er zijn in 2018 geen klachten binnengekomen bij het SWV.

3 BELEID

Ambitie van het SWV VO Westland

De scholen binnen het SWV realiseren basisondersteuning op een hoog niveau en zijn in staat om leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften passend onderwijs te bieden. De expertise vanuit het SWV is erop gericht om docenten en leerlingen zo goed mogelijk te ondersteunen met passende ondersteuningsarrangementen op maat, maar ook door preventief te adviseren en de expertise binnen de scholen te verspreiden.

De gezamenlijke schoolbesturen in het SWV hebben de ambitie dat docenten goed zijn toegerust en handelingsbekwaam zijn in het omgaan met verschillen in de klas.

Het realiseren van deze ambitie moet leiden tot het kunnen bieden van een passende plek voor elke leerling ongeacht de ondersteuningsbehoefte; dit zal voor bepaalde leerlingen waar de ondersteuningsbehoefte de mogelijkheden van de reguliere scholen overstijgt, een plek in het voortgezet speciaal onderwijs zijn.

Beoogde resultaten

Aansluitend op het toezichtkader van de Inspectie van het Onderwijs, werkt het SWV toe naar de volgende resultaten:

1. Het SWV realiseert passende ondersteuningsvoorzieningen voor alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben;
2. Het SWV realiseert de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing van de leerling tijdig en effectief;
3. Het SWV zet zijn middelen doelmatig in;
4. Het SWV realiseert de beoogde resultaten die het voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften heeft opgesteld;
5. Binnen het SWV is zo min mogelijk schoolverzuim door leerlingen die (mogelijk) extra ondersteuning nodig hebben;
6. Het SWV stemt goed af met de jeugdzorg en WMO-zorg.

Kernactiviteiten

Het SWV probeert bovenstaande resultaten te verwezenlijken door het organiseren van een passend onderwijsaanbod voor alle leerlingen binnen het voortgezet onderwijs in het Westland, onafhankelijk van zijn of haar onderwijsbehoefte, waardoor leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken én zo min mogelijk leerlingen thuis zitten.

Het SWV doet dat door de samenwerking tussen de scholen te versterken en de kwaliteit van de ondersteuning in de scholen te vergroten, o.a. door de inzet van zogenaamde schoolondersteuners met specifieke expertise op verschillende deskundigheidsgebieden.

Wat hebben we bereikt in 2018?

De doelen zijn benoemd in het Ondersteuningsplan 2018-2022 en de jaarplannen 2017-2018 en 2018-2019.

De genoemde bedragen zijn de bedragen die via DUO zijn afgedragen aan de scholen of de (afgeronde) bedragen die zijn opgenomen in de begroting 2018.

VERPLICHTE AFDRACHTEN

Leerwegondersteunend onderwijs (inkomsten € 3.415.450; afdracht € 3.552.618)

Het SWV is verantwoordelijk voor de toewijzing van lwoo en voor het ondersteuningsbudget lwoo. Met behulp van een transparante procedure en duidelijk omschreven criteria kunnen de vmbo-scholen een lwoo-aanwijzing aanvragen voor leerlingen. Met een aanwijzing verkrijgt de school aanvullend ondersteuningsbudget (via DUO uit het budget van het SWV).

Doelen

- Leerlingen die in aanmerking komen voor lwoo zodanig ondersteunen dat ze het onderwijs binnen de passende leerweg kunnen volgen en een diploma behalen.

Waar zijn de middelen aan besteed?

Vanwege een groei in het deelnemerspercentage van lwoo sinds 1/10/2012 (peildatum bekostiging) en omdat het bedrag dat de school per leerling ontvangt gelijk blijft, ontvangen wij als SWV nu minder lwoo-middelen dan dat wij hieraan uitgeven. In 2018 is daarom een extra bedrag van € 137.168 vanuit de algemene ondersteuningsmiddelen aan het lwoo besteed.

De lwoo-middelen zijn binnen de scholen met name ingezet voor het vormen van kleinere klassen, extra RT, extra mentoruren, extra sociale vaardigheidstrainingen en extra uren basisvakken.

Overzicht aanvragen lwoo per school in 2018:

<i>Aanvragende school</i>	<i>Aantal aanvragen</i>
ISW Lage Woerd	54
ISW Sweelincklaan	56
ISW Irenestraat	24
ISW Hoogeland	3
Lentiz Floracollege	62
Totaal	199

Alle aanvragen zijn binnen de aangegeven termijn behandeld. Er zijn geen geschillen ontstaan.

Totaalaantal lwoo-leerlingen per schoollocatie (teldatum 1/10/2018):

<i>Schoollocatie</i>	<i>Aantal lwoo-leerlingen</i>
ISW Lage Woerd	116
ISW Hoge Woerd	228
ISW Sweelincklaan	110
ISW Irenestraat	68
ISW Hoogeland	17
Lentiz Floracollege	249
Totaal	788

Praktijkonderwijs (inkomsten € 566.044; afdracht € 639.787)

Het SWV is verantwoordelijk voor de toewijzing van praktijkonderwijs en voor het ondersteuningsbudget pro.

Met behulp van een transparante procedure en duidelijk omschreven criteria kunnen de vmbo-scholen een TLV voor pro aanvragen voor leerlingen. Met een TLV pro verkrijgt de school aanvullend ondersteuningsbudget (via DUO vanuit het budget van het SWV).

Binnen het Westland wordt op het ISW Lage Woerd praktijkonderwijs aangeboden.

Doelen

- Leerlingen die in aanmerking komen voor praktijkonderwijs zodanig ondersteunen dat ze het onderwijs succesvol doorlopen en doorstromen naar een vorm van arbeid of vervolgonderwijs.

Waar zijn de middelen aan besteed?

Vanwege een groei in het deelnemerspercentage van pro sinds 1/10/2012 (peildatum bekostiging) en omdat het bedrag dat de school per leerling ontvangt gelijk blijft, ontvangen wij als SWV nu minder middelen dan dat wij eraan uitgeven. In 2018 is daarom een extra bedrag van € 73.743 vanuit de algemene ondersteuningsmiddelen aan het pro besteed.

De ondersteuningsmiddelen worden binnen het praktijkonderwijs met name ingezet voor het vormen van kleinere klassen, extra mentoruren, extra sociale vaardigheidstrainingen, extra lesassistentie bij alle praktijkvakken, uitgebreide stagebegeleiding door de mentor en ontwikkeltijd ten behoeve van een uitdagend curriculum (praktijkonderwijs basis en plus).

Aantal aanvragen TLV pro in 2018 naar woonplaats

<i>Woonplaats</i>	<i>Aantal aanvragen</i>
Westland	24
Hoek van Holland	2
Den Haag	7
Delft	1
Maassluis	12
Totaal	46

Alle aanvragen zijn binnen de aangegeven termijn behandeld. Er zijn geen geschillen ontstaan.

In tegenstelling tot de bekostiging van het speciaal onderwijs, worden de kosten per leerling in het praktijkonderwijs toegekend aan het SWV waar de praktijkschool zich bevindt. Dit ongeacht de woonplaats van de leerling.

In totaal zitten er 153 pro-leerlingen op het ISW Lage Woerd (teldatum 1/10/2018).

Voortgezet speciaal onderwijs (inkomsten € 3.251.280 ; afdracht € 2.014.424 teldatum en € 97.368 peildatum)

Het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) is bedoeld voor leerlingen die zeer intensieve ondersteuning nodig hebben, die het regulier onderwijs niet kan bieden.

Het VSO wordt gezien als een onmisbaar onderdeel van het totale onderwijsaanbod, dat ervoor moet zorgen dat er voor elke leerling binnen het SWV een passende plek is.

Doelen

- Elke leerling met ondersteuningsbehoeften waaraan het regulier onderwijs niet tegemoet kan komen, krijgt een passende plek in het VSO.

Waar zijn de middelen aan besteed?

De ondersteuningsmiddelen voor het VSO worden via DUO direct afgedragen aan de diverse VSO-scholen voor cluster 3 (ZML, LG, LZ, MG) en cluster 4 (ZMOK). De ondersteuningsmiddelen voor cluster 1 en 2 vallen onder een landelijke systematiek.

Nauwere samenwerking VSO cluster 4 met regulier VO

De afgelopen jaren is gebleken dat de reguliere scholen moeite hebben om leerlingen met ingewikkelde ondersteuningsbehoeften binnenboord te houden. Het gaat hierbij met name om leerlingen met ernstige hechtings-, ASS- en ODD-problematiek. De meeste reguliere scholen geven aan dat zij met regelmaat handelingsverlegen zijn als het deze doelgroep betreft; zij zijn onvoldoende in staat om aan de ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen tegemoet te komen. Gevolg is dat de leerlingen alsnog naar het VSO worden verwezen.

Samen met het Pleysier College voor cluster 4 hebben we in 2018 een start gemaakt met intensievere samenwerking waardoor de reguliere scholen beter in staat zullen zijn om deze leerlingen te bieden wat zij nodig hebben.

In 2018 heeft het SWV diverse bezoeken aan de verschillende locaties van het Pleysier College georganiseerd voor de zorgcoördinatoren en de schoolondersteuners. Doel was elkaar beter leren kennen, een goed beeld van het onderwijs op de Pleysier Colleges krijgen en goede ideeën opdoen die op de eigen school toegepast kunnen worden om beter aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen tegemoet te kunnen komen.

Het merendeel van de zorgcoördinatoren en schoolondersteuners heeft vol enthousiasme deelgenomen aan deze bezoeken.

De samenwerking tussen de reguliere VO-scholen en het Pleysier College zal gedurende het schooljaar 2018-2019 verder uitgebreid en geïntensiveerd worden.

Aanpassing afgifte TLV VSO-ZMOK

Om de bureaucratie verder te verminderen is vanaf 1 mei 2018 een nieuwe afspraak gemaakt tussen de vier regio SWV's (Den Haag, Delft, Zoetermeer en Westland) en de VSO-scholen voor cluster 4: de TLV voor ZMOK wordt nu afgegeven voor de duur van de opleiding.

Hierbij gaan we uit van de visie: regulier waar het kan, speciaal waar het moet. Dit betekent dat de VSO-school de leerling die daartoe in staat is, weer terugleidt naar een reguliere school, ongeacht of de TLV nog geldig is. Met name bij de overgang van onderbouw naar bovenbouw zal de VSO-school het OPP bijstellen en beoordelen of een leerling in staat is om over te stappen naar het regulier onderwijs.

Voor de eerder afgegeven TLV's voor bepaalde tijd is een overgangsregeling afgesproken waarbij op eenvoudige wijze een herindicatie kan worden aangevraagd.

Deelnamepercentage in lwoo, pro en vso

Teldatum	lwoo	pro	overige vo	totaal vo	vso cat. 1	vso cat. 2	vso cat. 3	vso totaal
1/10/2014	744	126	5.229	6.099	147	10	24	181
1/10/2015	815	143	5.294	6.252	141	5	26	172
1/10/2016	819	141	5.297	6.258	141	3	16	160
1/10/2017	789	142	5.351	6.282	148	6	21	175
1/10/2018	788	153	5.110	6.051	157	6	22	185

vso categorie 1: LZ, ZMOK, ZML; vso categorie 2

De stijging van het deelnamepercentage in lwoo, pro en vso binnen passend onderwijs is zorgelijk. Het is onduidelijk waar deze stijging door veroorzaakt wordt. Hier moet nader onderzoek naar worden gedaan. De stijging in het cluster 4-onderwijs lijkt een landelijke trend te zijn.

Vergeleken met de landelijke cijfers zit het Westland voor pro en vso nog onder de landelijke gemiddelden. Voor het lwoo zitten we hier altijd redelijk ver boven. Omdat nu veel SWV's voor opting-out lwoo hebben gekozen en de lwoo-leerlingen niet meer centraal registreren, kunnen we deze vergelijking niet goed meer maken.

Een stijging van leerlingenaantallen in deze vormen van onderwijs hebben invloed op de begroting van het SWV.

PROGRAMMA'S

Programma 1: BIJDRAGE AAN DE BASISONDERSTEUNING (€ 328.000)

Het grootste deel van de kosten voor de basisondersteuning betalen de scholen vanuit de lumpsum. Daar bovenop ontvangen de schoolbesturen een ondersteuningsbudget van het samenwerkingsverband (bedrag per leerling) om de organisatie, coördinatie en inhoud van de basisondersteuning verder vorm te kunnen geven. De schoolbesturen verdelen dit budget over hun locaties. De subsidie is bedoeld om binnen de schoollocaties de gemaakte afspraken en het ambitieniveau m.b.t. de basisondersteuning te organiseren.

Binnen het SWV is afgesproken dat alle schoollocaties jaarlijks de status van de ondersteuning binnen de school voor 31 juli van het schooljaar evalueren aan de hand van het SOP. Vervolgens worden binnen de locatie afspraken gemaakt gericht op het verbeteren van eventuele knelpunten in de ondersteuning, die worden omgezet in actiepunten (professionalisering en ontwikkeling). Deze actiepunten worden opgenomen in het jaarplan van de school. Uiterlijk op 31 oktober wordt de evaluatie van de basisondersteuning door de (locatie-)directeuren naar het SWV gemaild.

De schoollocaties verantwoorden met behulp van het formulier 'Verantwoording ondersteuningsmiddelen' aan het SWV waaraan zij de middelen hebben besteed: in oktober leveren ze een forecast in, in juli een verantwoording.

Doelen

- De scholen ontwikkelen zich op het gebied van passend onderwijs;
- Docenten zijn voldoende toegerust om met verschillen tussen leerlingen in de klas om te gaan;
- Er is een adequaat aanbod voor hoogbegaafde leerlingen;
- Er is duidelijk omschreven welke ondersteuning lwoo- en pro-leerlingen, meer dan de basisondersteuning, op de locatie ontvangen;
- Er is duidelijkheid over de besteding van de ondersteuningsmiddelen lwoo en pro.

Waar zijn de middelen aan besteed?

Van alle schoollocaties zijn de verantwoordingen voor 2017-2018 ontvangen. De middelen zijn besteed aan diverse onderwerpen om de school verder te ontwikkelen in het vormgeven van passend onderwijs. Belangrijk onderdeel hiervan is dat de docenten goed kunnen inspelen op de verschillen tussen leerlingen in de klas.

Op een aantal scholen is gestart met gepersonaliseerd leren (met o.a. didactische differentiatie). Daarnaast is op meerdere locaties gestart met de methode Leerling in Beeld, waarbij alle leerlingen nauwgezet worden gevolgd (cognitief, sociaal-emotioneel, verzuim, etc.). Door het werken met deze methode worden bijzonderheden zeer snel gesignaleerd en kan er snel (preventief) geacteerd worden.

Er is ingezet op extra mentoraat en op trainingen van de executieve functies, weerbaarheid en het verminderen van examenvrees. Ook is extra aandacht besteed aan gedifferentieerd lesgeven en algehele deskundigheidsbevordering van de docenten (bijvoorbeeld de cursus 'Omgaan met moeilijke klassen').

Eén school heeft een extra klasse-assistent aangesteld om leerlingen extra te kunnen ondersteunen. Op een VSO-school heeft een ervaren intern begeleider extra uren gekregen om nieuwe teamleden te begeleiden in hun professionele ontwikkeling.

Voor de hoogbegaafde leerlingen wordt er op beide ISW-havo/vwo-scholen ingezet op verschillende trajecten: VWO⁺ en VWO^{MAX}. Daarnaast is er momenteel een start gemaakt met een uitwisselingsprogramma voor hoogbegaafde leerlingen tussen het primair en voortgezet onderwijs. Dit moet nog verder vorm krijgen.

Programma 2: BASISONDERSTEUNING+ (€ 31.000)

De Basisondersteuning+ (B+) is een kortdurende vorm van onderzoek of ondersteuning voor leerling, klas, docent of docententeam door een deskundige schoolondersteuner.

Elke schoollocatie heeft een bepaald aantal uren B+ tot zijn beschikking (naar aantal leerlingen en schoolsoort) waarmee de school deze expertise direct kan inzetten.

Doelen

- De school kan snel en laagdrempelig expertise inzetten;
- Praktische en handelingsgerichte ondersteuning;
- Overdracht van deskundigheid: de professionele ontwikkeling en het handelingsrepertoire van de docenten wordt verbreed;
- Door vroegtijdige inzet van de schoolondersteuner B+ wordt verwijzing naar zwaardere vormen van ondersteuning voorkomen.

Waar zijn de middelen aan besteed?

Het SWV heeft contracten afgesloten met schoolondersteuners B+: een orthopedagoog (generalist) en specialisten op het gebied van ASS en ernstige gedrags-/psychiatrische problematiek.

Er is gedurende het schooljaar 2017-2018 volop gebruik gemaakt van de inzet van deze schoolondersteuners. De inzet varieerde van het afnemen van een intelligentietest tot het begeleiden van een leerling met ASS gedurende drie maanden.

De scholen zijn zeer tevreden over de mogelijkheid om deze deskundigen op afroep te kunnen inzetten.

Programma 3: GROEPSARRANGEMENT VMBO4you (€ 223.500)

Bij VMBO4you volgen leerlingen met zeer ernstige gedragsproblematiek lessen in een aparte afdeling binnen een reguliere school (Lentiz Floracollege). In kleine, gestructureerde klassen krijgen de leerlingen les op hun eigen niveau en worden zij begeleid door gespecialiseerde docenten die veel duidelijkheid en structuur bieden.

In de onderbouw worden de leerlingen intensief voorbereid op de instroom in een reguliere groep vanaf klas 3. Tot aan het eindexamen worden de leerlingen ondersteund door de specialisten van VMBO4you, die eveneens een rol spelen bij het vinden van een passende plek in het vervolgonderwijs.

Voor plaatsing in VMBO4you is een beschikking van het samenwerkingsverband vereist.

Doelen

- Het bieden van een thuisnabije plek voor Westlandse leerlingen met ernstige gedrags- of psychiatrische problematiek, waarbij het bieden van structuur en veiligheid voorop staat.

Waar zijn de middelen aan besteed?

De middelen zijn binnen VMBO4you o.a. besteed aan het formeren van kleine klassen (maximaal 14 leerlingen). Daarnaast wordt een gedegen intake als essentieel onderdeel van dit traject gezien en wordt veel tijd en energie besteed aan de instroom van nieuwe leerlingen. Hierbij wordt vaak op de basisschool al geobserveerd en worden tests afgenomen om de ondersteuningsbehoeften van de toekomstige leerlingen vast te stellen.

Ook wordt er veel tijd besteed aan een goede doorstroom van de onderbouw naar de bovenbouw en wordt ingezet op goede, individuele begeleiding in de bovenbouw, waar de leerlingen in reguliere klassen zitten. De docenten in de bovenbouw worden eveneens intensief begeleid om de VMBO4you-leerlingen optimaal te kunnen ondersteunen.

Voor de bovenbouwleerlingen is de cursus Time2control georganiseerd.

Het Lentiz Floracollege verantwoordt jaarlijks aan het eind van het schooljaar in het formulier 'Verantwoording ondersteuningsmiddelen aan het SWV VO Westland' waar de middelen voor VMBO4you aan zijn besteed.

In het schooljaar 2017-2018 hebben 50 leerlingen gebruik gemaakt van VMBO4you.

Alle VMBO4you-examenleerlingen hebben dit schooljaar hun diploma behaald!

Programma 4: SCHOOLONDERSTEUNING (P)AB (€ 369.000)

Aan elke reguliere school binnen het SWV zijn schoolondersteuners (P)AB met specialistische kennis op het gebied van cluster 3 en/of 4 toebedeeld. De schoolondersteuners (P)AB kunnen door de scholen worden ingezet voor preventieve ambulante begeleiding en langdurende ondersteuning van leerlingen. Daarnaast geven de schoolondersteuners (P)AB docenten(-teams) adequate pedagogische en didactische handelingsadviezen m.b.t. de omgang met leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften.

De schoolondersteuners (P)AB zijn over de schoollocaties verdeeld naar leerlingaantal, niveau en aanwezige problematiek.

Alle schoolondersteuners (P)AB zijn zeer deskundig, hebben veelal een orthopedagogische of onderwijskundige achtergrond en hebben ervaring binnen (of zijn nog in dienst van) het speciaal onderwijs.

Doelen

- Ondersteuning van leerlingen, docenten of docententeams kan snel en laagdrempelig worden ingezet;
- Het verspreiden van (VSO-)expertise binnen de school, waardoor docenten steeds deskundiger worden;
- Leerlingen kunnen met de geboden ondersteuning het onderwijs blijven volgen op het niveau dat bij hen past;
- Leerlingen stromen niet af, vallen niet uit en worden niet verwezen naar het speciaal onderwijs vanwege het ontbreken van voldoende deskundige ondersteuning.

Waar zijn de middelen aan besteed?

Het SWV heeft contracten afgesloten met VSO-scholen en vaste schoolondersteuners om de schoolondersteuning op de Westlandse scholen te verzorgen. Het gaat hierbij om ondersteuning op het gebied van ernstige gedrags- of psychiatrische problematiek, verstandelijke beperkingen, lichamelijke beperkingen of langdurige ziekte.

Het afgelopen schooljaar is de eerder opgemerkte kentering van voornamelijk individuele begeleiding van leerlingen naar een bredere inzet binnen de school verder doorgezet. Hierbij ligt de nadruk op de overdracht van kennis aan medewerkers van de school met als beoogd effect dat de scholen steeds meer in staat zijn om zelf orthopedagogisch en orthodidactisch te handelen.

Programma 5: TRAJECTGROEPEN (€ 330.000)

Voor sommige leerlingen is het, om verschillende redenen, tijdelijk niet mogelijk onderwijs te volgen in de reguliere klas. Voor deze leerlingen bestaat de mogelijkheid om onderwijs te volgen in een zogenaamde trajectgroep. Dit is een hele specialistische vorm van ondersteuning op de reguliere school, die in een vroegtijdig stadium kan worden ingezet voordat gedrag (internaliserend of externaliserend) of situaties escaleren. De leerlingen krijgen in de trajectgroep begeleiding, die voornamelijk gericht is op gedragsverandering. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het schoolwerk, zodat de leerlingen gedurende het verblijf in de trajectgroep, niet achterop raken bij hun klasgenoten.

Elke schoollocatie (of cluster van schoollocaties) beschikt over een trajectgroep.

Er kan worden gevarieerd in de mate van integratie: leerlingen volgen een deel van het onderwijs in de trajectgroep en een deel van het programma in een reguliere klas of (vrijwel) het gehele programma wordt apart in de trajectgroep georganiseerd. Ook kan gevarieerd worden in de duur van het programma: van kortdurend tot gedurende meerdere schooljaren.

Kenmerken van de trajectgroep zijn: ondersteuning op maat en flexibiliteit! Doel voor de leerling is altijd een zo spoedig mogelijke, volledige terugkeer in de eigen klas.

Doelen

- Elke leerling kan zijn onderwijsloopbaan zonder onderbreking en bij voorkeur op zijn eigen school continueren;
- Geen leerling zit thuis omdat er geen geschikte onderwijsplek beschikbaar is;
- Door outreachend werken, wordt de deskundigheid van de trajectgroepmedewerkers binnen de schoollocatie verspreid.

Waar zijn de middelen aan besteed?

De trajectgroepen op het Floracollege en de Dalton Mavo hebben het hele jaar op volle sterkte gedraaid. De trajectgroep van ISW in Poeldijk is in april, vanwege personele problemen, vrij plotseling opgeheven. Dit heeft tot ongewenste situaties geleid voor enkele leerlingen, die niet terug konden keren naar de eigen locatie. Uiteindelijk is er voor elke leerling dankzij veel gezamenlijke inspanningen een passende plek gevonden.

Er is door ISW besloten om vanaf het schooljaar 2018-2019 op elke schoollocatie een trajectgroep in te richten (Lage en Hoge Woerd vormen samen een trajectgroep), zoals aanvankelijk de bedoeling was. Deze trajectgroepen zijn inmiddels allemaal gestart.

Met de komst van de trajectgroepen op locatie, is de verwachting dat leerlingen sneller naar de trajectgroep worden verwezen (laagdrempeliger, preventiever), waardoor ook de doorlooptijd zal dalen. Er zullen meer leerlingen kunnen worden ondersteund in de trajectgroep.

De schoolbesturen verantwoorden jaarlijks de toegewezen ondersteuningsmiddelen voor de trajectgroepen middels het formulier 'Verantwoording ondersteuningsmiddelen aan het SWV VO Westland'. De middelen worden voor het overgrote deel ingezet voor de personeelskosten van de trajectgroepmedewerkers.

Daarnaast vullen de coördinatoren van de trajectgroepen aan het eind van het schooljaar de inhoudelijke evaluatie in (format van het SWV) en deze wordt besproken met de directeur van het SWV.

In het schooljaar 2017-2018 hebben in totaal 89 leerlingen gebruik gemaakt van de verschillende trajectgroepen. Veruit het grootste deel van deze leerlingen is na het traject volledig teruggekeerd naar de eigen klas.

Programma 6: FLEXCOLLEGE (€ 35.000)

Voor leerlingen die de veiligheid van zichzelf, medeleerlingen en/of medewerkers in gevaar brengen, maar die niet in aanmerking komen voor het cluster 4 onderwijs, kan bij het SWV een plaatsing worden aangevraagd voor het FlexCollege in Den Haag.

Het FlexCollege is een bovenschoolse voorziening van het SWVZHW. Met het SWVZHW en het FlexCollege zijn afspraken gemaakt over de plaatsing van Westlandse leerlingen.

Het aanbod op het FlexCollege bestaat uit een combinatie van onderwijs en begeleiding vanuit de jeugdhulp. Het doel is dat de leerling terugkeert naar een kansrijk regulier onderwijstraject; dit kan de school van herkomst zijn, maar bij de oudere leerlingen is een andere optie bijvoorbeeld uitstroom naar het MBO. Indien dit niet mogelijk blijkt, is doorstroom naar het VSO ook een mogelijkheid.

Voordat een plaats op het FlexCollege kan worden aangevraagd, moeten door de school eerst de lichtere vormen van extra ondersteuning zijn ingezet.

Doelen

- Voorkomen van thuiszitters, voortijdig schoolverlaters of afstromers op basis van gedrag;
- Voor elke leerling weer perspectief bieden, ook als hij is vastgelopen op zijn eigen school.

Waar zijn de middelen aan besteed?

In schooljaar 2017-2018 hebben vijf leerlingen gebruik gemaakt van het FlexCollege in Den Haag. Twee van deze leerlingen hebben hun entree-diploma op het FlexCollege behaald en zijn na de zomervakantie doorgestroomd naar het MBO niveau 2. De overige drie leerlingen hebben het ingezette traject voortgezet in het nieuwe schooljaar. In augustus 2018 is een andere leerling (woonplaats Maassluis) gestart bij InZicht in Schiedam, onderdeel van het SWV Nieuwe Waterweg-Noord, met een soortgelijk traject.

De kosten voor een plaatsing wordt door de betreffende SWV's aan het SWV VO Westland in rekening gebracht. Binnen het SWV VO Westland wordt het principe 'geld volgt leerling' gehanteerd. De kosten voor plaatsing worden doorberekend aan de school van herkomst aan de hand van een vastgestelde staffel. Voor leerlingen zonder stamschool of bij overschrijding van de basisbekostiging die de school ontvangt, bekostigt het SWV de (extra kosten voor) plaatsing op het FlexCollege.

Programma 7: ACTA (€ 24.000)

Het SWV is verantwoordelijk voor de toelaatbaarheid voor het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO). Er is daartoe een commissie van deskundigen (ACTA) ingericht, die de aanvragen voor het VSO beoordeelt. Naast de aanvragen voor het VSO, beoordeelt de ACTA ook de aanvragen voor pro, lwoo, FlexCollege en VMBO4you.

Voor het VSO, VMBO4you, pro en lwoo bestaan indicatiecriteria waar de ACTA de aanvragen aan toetst.

De ACTA beoordeelt enerzijds het doorlopen proces (heeft de school de juiste stappen gezet, heeft de school de (basis)ondersteuning voldoende vorm gegeven, zijn ouders voldoende betrokken, etc.), anderzijds is er de inhoudelijke beoordeling t.a.v. de benodigde onderwijssteuning en het daarbij passende arrangement.

Op basis van de aangeleverde dossiers neemt het SWV goed onderbouwde besluiten over de toewijzing van TLV's voor VSO en pro, aanwijzingen voor het lwoo en beschikkingen voor VMBO4you en FlexCollege.

Aanvragen bij het SWV verlopen soepel en met zo min mogelijk bureaucratie. De scholen ontvangen binnen de gestelde termijn van 4 schoolweken na ontvangst van het complete dossier de aangevraagde TLV, aanwijzing of beschikking.

Doelen

- Elke leerling krijgt de ondersteuning toegewezen die hij nodig heeft.

Waar zijn de middelen aan besteed?

De ACTA bestaat uit een onafhankelijk voorzitter (GZ-psycholoog/orthopedagoog), één lid (psycholoog) met als specialisme cluster 4-onderwijs en één lid (orthopedagoog) met als specialisme cluster 3-onderwijs. De ACTA wordt ondersteund door een secretariael medewerker, die alle dossiers completeert, de vergaderingen voorbereidt en notuleert en alle interne en externe correspondentie verzorgt. Vanaf augustus 2018 zijn deze werkzaamheden overgenomen door een nieuwe secretariael medewerker.

De ACTA is in 2018 tien keer bij elkaar geweest om de door de scholen aangeleverde dossiers te bespreken en te beoordelen. Deze bijeenkomsten vinden altijd plaats in Naaldwijk. Op de volgende data heeft de ACTA vergaderd: 26 januari, 23 februari, 23 maart, 24 april, 8 juni, 6 juli, 21 september, 19 oktober, 23 november en 21 december.

Er zijn in schooljaar 2017-2018 door het SWV in totaal 79 toelaatbaarheidsverklaringen voor het VSO afgegeven. Deze zijn als volgt onderverdeeld, waarbij ZML, ZMOK en LZ onder de categorie 'laag' vallen, LG onder de categorie 'midden' en MG onder de categorie 'hoog':

<i>Aanvraag voor</i>	<i>2017-2018</i>
TLV cluster 3 MG	9
Herindicatie TLV cluster 3 MG	1
TLV cluster 3 ZML	7
Herindicatie TLV cluster 3 ZML	10
TLV cluster 3 LZ	-
Herindicatie TLV cluster 3 LZ	1
TLV cluster 3 LG	-
Herindicatie cluster 3 LG	1
TLV cluster 4 ZMOK	39
Herindicatie TLV cluster 4 ZMOK	11

Bij uitzondering kan een school voor een leerling een hogere bekostigingscategorie aanvragen dan waar de leerling op basis van de toelaatbaarheidscriteria recht op heeft. Er kan dan worden afgeweken van de gehanteerde criteria op basis van 'een beredeneerde afwijking'. In zo'n geval betreft de aanvragende VSO-school het SWV vroegtijdig bij de aanvraag en wordt een onafhankelijk expert ingeschakeld om de casus te onderzoeken. De onderzoeker formuleert een gefundeerd preadvies voor de ACTA, op basis waarvan de ACTA tot een besluit komt.

In 2018 zijn twee van dergelijke onderzoeken gedaan door een extern deskundige. Bij beide leerlingen was het advies om af te wijken van de criteria en de categorie hoog toe te kennen. De ACTA heeft dit advies opgevolgd.

Van bovenstaande aanvragen zijn 23 TLV's gedurende het schooljaar aangevraagd door de reguliere scholen. Dit betroffen allemaal aanvragen voor cluster 4.

Er zijn 6 aanvragen gedaan voor het FlexCollege en deze zijn allen toegewezen.
Er zijn 10 aanvragen gedaan voor VMBO4you en deze zijn allen toegewezen.
Alle aanvragen zijn binnen de aangegeven termijn afgehandeld.
Er zijn geen geschillen ontstaan.

Op 6 juli 2018 heeft de jaarlijkse evaluatie met de ACTA plaatsgevonden. Bij deze evaluatie waren de directeur van het SWV, alle leden van de ACTA en de secretaris van de ACTA aanwezig. Tijdens de evaluatie zijn de laatste ontwikkelingen binnen het SWV besproken en is teruggekeken op de werkzaamheden van de ACTA, de indicatiecriteria, de gevolgde procedures en de kwaliteit van de aangeleverde dossiers. Alle leden en de directeur zijn tevreden over hoe de ACTA het afgelopen jaar gefunctioneerd heeft en hoe de samenwerking met de scholen is verlopen. Uit de bespreking met de zorgcoördinatoren aan het einde van het schooljaar bleek dat de scholen eveneens tevreden zijn over het functioneren van de ACTA.

Mede in verband met de AVG (maar ook door een verminderde deelname vanuit de scholen) is besloten om de mogelijkheid om aan te sluiten bij de ACTA-vergadering voor een medewerker van de school, niet langer te bieden.

Programma 8: Bestuur, management en organisatie (€ 161.500)

Het SWV positioneert zich in een netwerk van scholen, instellingen en gemeenten. Vastgesteld kan worden dat door het SWV veel taken op meerdere terreinen uitgevoerd moeten worden.

Om de communicatie met al deze groepen goed te laten verlopen, is een aantal beleidsuitgangspunten geformuleerd:

- Het SWV kenmerkt zich als een netwerkorganisatie, dat betekent dat er veelvuldig contact is tussen alle partners van het verband;
- Er wordt gestreefd naar korte, open en transparante communicatielijnen;
- De werkprincipes van good governance worden nagestreefd.

Het bureau van het SWV wordt bemenst door één persoon, de directeur van het SWV.

De directeur is door het dagelijks bestuur benoemd en geeft leiding aan de dagelijkse gang van zaken binnen het SWV.

De volgende functies worden binnen het bureau uitgeoefend:

1. Beleidsvoorbereiding en -uitvoering
2. Ondersteuning van de scholen op het gebied van passend onderwijs
3. Toelating tot VSO, praktijkonderwijs, lwoo, VMBO4you en FlexCollege (ACTA)
4. Bedrijfsvoering van het samenwerkingsverband (beheer, financiën, organisatie en personeelszaken)
5. Onderhouden van contacten met externe partners
6. Verzorgen van de in- en externe communicatie.

Naast alle dagelijkse voorkomende werkzaamheden geeft de directeur leiding aan de schoolondersteuners en de Advies Commissie Toewijzing Arrangementen (ACTA). Ook organiseert zij overleggen met bestuur, directies, gemeente, partners in onderwijs, jeugdhulp en financiën (controller, financieel administratiekantoor).

In 2018 zijn weer twee netwerkbijeenkomsten onderwijs-jeugdhulp georganiseerd door de gemeente, SKT, Schoolformaat en het SWV VO Westland. Alle zorgcoördinatoren, schoolondersteuners, schoolmaatschappelijk werkers, schoolcontactpersonen SKT, leerplichtambtenaren en jeugdartsen/-verpleegkundigen zijn voor deze bijeenkomsten uitgenodigd. De bijeenkomsten hebben plaatsgevonden op 23 april en 13 november. Tijdens de april bijeenkomst was het thema: 'Samenwerken in verbinding met ouders'. Gastspreker was José Koster, expert op het gebied van samenwerken met ouders.

In november stond 'De samenwerking in de keten' op het programma. Tijdens deze bijeenkomst was er veel aandacht voor de verschillende rollen van de ketenpartners en de verwachtingen die de ketenpartners (al dan niet terecht) van elkaar hebben.

Beide bijeenkomsten zijn zeer goed bezocht en hebben veel positieve en enthousiaste evaluaties opgeleverd. Voor het komend jaar staan al weer nieuwe bijeenkomsten gepland.

In het managementstatuut zijn de taken van de directeur beschreven.

Het dagelijks bestuur houdt toezicht op de directeur.

Doelen

- Het in stand houden van bureau, processen, automatisering, etc. op een zo efficiënt mogelijke manier, waarbij we aan de wettelijke opdracht voldoen.

Waar zijn de middelen aan besteed?

In de toelichting op de meerjarenbegroting is exact uitgewerkt welke kosten onder deze post vallen. Enkele aanzienlijke posten, naast de salaris- en huisvestingskosten voor de directeur, zijn de kosten voor beheer en administratie, de jaarlijkse accountantscontrole, de webapplicatie voor pro en lwoo en de verzekeringen.

Programma 9: Projecten & pilots (€ 110.000)

Het SWV legt de komende jaren met name de nadruk op wat er *binnen de scholen* gebeurt in het kader van passend onderwijs. Hoe kunnen de leerling en de docent *in de klas* zo goed mogelijk ondersteund worden om tot de hoogst haalbare resultaten te komen?

Om de scholen hier financieel in te ondersteunen, heeft het bestuur van het SWV voor de jaren 2017-2022 jaarlijks € 100.000 extra beschikbaar gesteld voor projecten op alle Westlandse V(S)O-scholen om de ondersteuning verder te ontwikkelen.

Deze middelen zijn naar aantal leerlingen over de schoollocaties verdeeld.

Omdat elke schoollocatie anders is qua organisatie en ondersteuningsniveau, heeft het bestuur van het SWV er voor gekozen om niet tot een eenduidige invulling over te gaan, maar om elke locatie zelf te laten bepalen waar de ontwikkelpunten liggen en hoe die het beste kunnen worden verwezenlijkt.

De schoollocaties kunnen de middelen inzetten voor een project m.b.t. de professionalisering en/of ontwikkeling van de basisondersteuning voor de langere termijn op de eigen locatie.

Omdat het SWV moet kunnen verantwoorden dat de ondersteuningsmiddelen doelmatig zijn ingezet, is het van belang dat de projecten voldoen aan de missie en visie van het samenwerkingsverband, zoals omschreven in het Ondersteuningsplan.

Doelen

- De schoollocaties ontwikkelen zich verder op het gebied van passend onderwijs: de deskundigheid van de docenten wordt verbreed en elke leerling krijgt de ondersteuning die hij nodig heeft.
- Per locaties worden de doelen behaald die in het projectplan beschreven staan.

Waar zijn de middelen aan besteed?

De schoollocaties hebben een plan van aanpak opgesteld aan de hand van een vast format.

In het projectplan heeft de schoollocatie omschreven wat zij wil bereiken met het project en wat de opbrengst daarvan zal zijn. Daarnaast wordt een begroting opgesteld.

Overschrijding van het beschikbaar gestelde bedrag is voor eigen risico van de schoollocatie.

De directeur van het SWV toetst het plan aan de uitgangspunten van het samenwerkingsverband.

Alle ingediende projectplannen zijn goedgekeurd en de middelen zijn toegewezen.

In 2017-2018 hebben alle schoollocaties een projectplan ingediend.

Voor 2018-2019 hebben alle schoollocaties, behalve ISW Lage Woerd, een nieuw projectplan ingediend. De beschikbare middelen voor ISW Lage Woerd zijn over de overige ISW-locaties verdeeld.

Aan het eind van het schooljaar 2017-2018 hebben alle locaties een verantwoording ingediend, conform het format van het SWV. Daaruit is gebleken dat de projectplannen met succes zijn uitgevoerd.

Enkele voorbeelden van de projectplannen zijn: gepersonaliseerd leren met individuele coaching van leerlingen, handelingsgericht werken, Leerling in Beeld, VWO^{MAX}, aanpak positief groepsklimaat en omgaan met verschillen in de klas.

Er is € 100.000 aan de schoollocaties uitgekeerd om uitvoering te geven aan de projectplannen.

Daarnaast is onder dit programma € 10.000 opgenomen om de stichting School's Cool te ondersteunen. School's Cool ondersteunt brugklasleerlingen die het thuis moeilijk hebben in de overstap van primair naar voortgezet onderwijs om onderpresteren of schooluitval tegen te gaan. Vanuit de overheid is echter ook een subsidie beschikbaar gesteld voor de overgang tussen PO en VO. Deze subsidie is aangevraagd door ISW en is gebruikt om School's Cool te ondersteunen.

Daarmee werd de extra subsidie vanuit het SWV overbodig.

Er is besloten om deze middelen te besteden aan twee andere zaken:

Nieuwe website SWV VO Westland

In het schooljaar 2017-2018 is gebouwd aan een nieuwe, gemoderniseerde website voor het SWV. Eerst is er een mooi ontwerp gemaakt door een webdesigner en daarna is de website gebouwd en tot slot gevuld met alle informatie. Het resultaat is een frisse, nieuwe website met veel informatie voor scholen, ouders en andere geïnteresseerden.

De totale kosten voor de nieuwe website bedroegen: € 3.900,00.

SMW'er Verzuim

In december 2017 is een pilot SMW'er Verzuim gestart. Dit was een gezamenlijk initiatief van de gemeente Westland (leerplicht/VSV), Schoolformaat (SMW), SKT en SWV VO Westland. De pilot werd bekostigd door een innovatiesubsidie van de gemeente Westland.

Doel van de inzet van de SMW'er Verzuim is om de periode tussen eerste signalering van zorgwekkend verzuim en het (terug-)leiden naar een passend zorg- en/of onderwijsaanbod te doen afnemen tot maximaal drie maanden. De SMW'er Verzuim is in dienst van Schoolformaat.

Alle partijen hebben de inzet van de SMW'er Verzuim als zeer zinvol, succesvol en helpend ervaren. Vooral de snelheid en doortastendheid waarmee de SMW'er Verzuim kan handelen, worden als zeer positief ervaren. Het feit dat zij een onafhankelijke positie heeft, werkt in veel casussen helpend. De inzet van de SMW'er Verzuim neemt de zorgcoördinatoren veel werk uit handen en zij kan bovendien doeltreffender werken.

De SMW'er Verzuim is in de periode van december tot en met juli 2018 bij 23 casussen betrokken (geweest). Al deze casussen zijn met een positief resultaat afgesloten.

Alle locaties, behalve het Herman Broeren College en ISW Lage Woerd, hebben gedurende deze periode van de diensten van de SMW'er Verzuim gebruik gemaakt.

Alle betrokken partijen hebben aangegeven graag door te willen gaan met de SMW'er Verzuim na de pilotperiode.

De gemeente Westland, Schoolformaat, SKT en SWV VO Westland hebben dan ook besloten om de SMW'er Verzuim voor het schooljaar 2018-2019 opnieuw in te zetten. Het SWV VO Westland neemt ¼^e deel van de bekostiging voor haar rekening. Dat betekent voor de periode van augustus tot en met december 2018 een bedrag van € 5.833,00.

In het schooljaar 2018-2019 hebben in de periode tussen september en december 2018 alle locaties al gebruik gemaakt van de diensten van de SMW'er Verzuim en is haar hulp voor 21 casussen ingeroepen.

Voor 2019 heeft het SMW Verzuim een eigen programmanummer gekregen en is € 14.000 in de begroting opgenomen voor een kwart van de bekostiging voor deze voorziening.

Programma 10: Onvoorzien (€ 20.000)

In dit programma worden de kosten opgenomen voor onvoorziene posten.

Waar zijn de middelen aan besteed?

Er zijn diverse kleinere bedragen op deze post geboekt, die niet nader worden omschreven.

Er zijn echter twee aanzienlijke posten die hieronder worden beschreven:

Bijzondere Individuele Arrangementen

In het kader van recht op (passend) onderwijs wordt steeds vaker een beroep gedaan op het SWV om bij te dragen aan de kosten voor onderwijs aan leerlingen, die om verschillende redenen niet in staat zijn om een V(S)O-school te bezoeken.

Het gaat hierbij om leerlingen met zeer ernstige vormen van ASS, angsten of andere psychiatrische problematiek. Deze leerlingen zijn wel in staat om (deels) te leren, maar niet in staat om een school te bezoeken. Zij hebben een individueel afgestemd onderwijsaanbod nodig, dat in samenwerking met de jeugdhulp verzorgd wordt.

Formeel hebben wij als SWV geen verplichting aan deze leerlingen. Echter, wij hebben als SWV een maatschappelijke taak om alle jongeren van onderwijs te voorzien en voor te bereiden op een plek in

de maatschappij. Vanuit dat oogpunt heeft het SWV besloten om deze leerlingen te bieden wat zij nodig hebben, altijd in een gezamenlijke aanpak met de jeugdhulp.

Het behalen van een startkwalificatie of gerichte diploma's of certificaten is van groot belang voor een maatschappelijke loopbaan.

Het SWV heeft besloten dat onder bepaalde voorwaarden voor een thuiszittende jongere door ouder(s)/verzorger(s) of de zorgregisseur SKT een bijzonder individueel arrangement voor een vorm van onderwijs kan worden aangevraagd bij het SWV VO Westland.

Het arrangement is voorbereidend op de terugkeer naar school, gericht op het behalen van een startkwalificatie of ondersteunend bij de toeleiding naar werk.

Om in aanmerking te komen voor een Bijzonder Individueel Arrangement (BIA) moet aan de onderstaande voorwaarden worden voldaan:

- De leerling heeft een vrijstelling van de leerplicht op basis van een verklaring van een arts of gedragsdeskundige;
- Op basis van deze vrijstelling staat de leerling niet ingeschreven op een V(S)O-school;
- De uitvoering van het arrangement gebeurt altijd in samenwerking met de jeugdhulp;
- Leerplicht blijft betrokken en is aanwezig bij evaluaties om te beoordelen of verlenging van de vrijstelling noodzakelijk blijft.

De aanvraag van het arrangement wordt beoordeeld door de directeur (tevens orthopedagoog) van het SWV. Het arrangement stopt altijd uiterlijk in het schooljaar waarin de leerling 18 jaar wordt.

De hoogte van het toegekende bedrag bedraagt de werkelijke kosten van de aangevraagde scholing/cursus/opleiding, maar kunnen nooit hoger zijn dan de ondersteuningsbekostiging voor het VSO cluster 1 (€ 9.493,00).

Het budget van de toegekende aanvragen is afhankelijk van het aantal aanvragen per jaar. Het totaalbudget kan niet overschreden worden.

In de begroting voor 2019 is deze post onder een eigen programmanummer opgenomen. Voor 2018 zijn de kosten voor de leerlingen die een beroep hebben gedaan op deze voorziening opgenomen op de post 'onvoorzien'.

Er is in schooljaar 2018-2019 voor drie leerlingen een BIA aangevraagd en de kosten daarvoor voor 2018 bedragen € 5.345,00.

Move2Learn

Zoals boven omschreven werken we vanaf augustus 2018 met trajectgroepen op alle schoollocaties. Er worden hoge eisen gesteld aan de kennis en kunde van de trajectgroepmedewerkers. Daarom is het van groot belang dat zij geschoold zijn/worden in het werken met leerlingen met bijzonder gedrag.

Vanuit het SWV hebben we daarom een gezamenlijke training voor de trajectgroepmedewerkers georganiseerd: Move2Learn, een sociale en cognitieve vaardigheidstraining voor jongeren van 12-18 jaar, voor zowel groepen als voor individuele leerlingen. De training bestond uit twee trainingdagen en een terugkomdag voor reflectie.

Van alle trajectgroepen heeft minimaal één medewerker per locatie deelgenomen aan de training.

De training is zeer positief ontvangen.

De totale kosten voor de training bedroegen € 11.000,00.

Samenwerking met de jeugdhulp

Doelen

- De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp is optimaal ontwikkeld: de jeugdhulp is vast onderdeel van de ondersteuningsstructuur van de school en de toegankelijkheid is toegenomen.
- Leerlingen die jeugdhulp nodig hebben, worden snel en effectief geholpen.

Op elke schoollocatie in het Westland is een schoolmaatschappelijk werker (smw'er) werkzaam, die een vast aantal uren per week op de school aanwezig is. Hij werkt nauw samen met de zorgcoördinator en de schoolondersteuner.

Op de reguliere scholen worden de smw'ers van Schoolformaat ingezet. Het Herman Broerencollege heeft een eigen smw'er.

Sinds schooljaar 2015-2016 is de smw'er de verbindende schakel tussen het onderwijs en de jeugdhulp (Sociaal Kern Team) en is daarmee de vertegenwoordiger van de jeugdhulpverlening op de school. Vanuit deze rol wordt er namens de leerling/ouders en school geschakeld met de hulpverlening.

De smw'er kan kortdurende begeleiding aan leerlingen verzorgen. De hulpvraag van de leerling vormt de basis voor deze gesprekken (bijvoorbeeld rouw, faalangst, echtscheiding, geringe weerbaarheid, etc.). Als blijkt dat de begeleiding onvoldoende is, zal de smw'er dit bespreken met de leerling en de ouders en kan hij de leerling verwijzen en begeleiden naar gespecialiseerde hulpverlening.

De smw'ers worden bekostigd door de schoolbesturen, waarvoor zij (een deel van) de ondersteuningsmiddelen kunnen inzetten. Omdat er voor gekozen is dat de smw'ers de verbinding vormen naar het SKT, draagt - sinds de invoering van de nieuwe Jeugdwet - de gemeente Westland deels bij aan de kosten voor het SMW.

Aan het begin van elk schooljaar vindt op alle locaties een startgesprek plaats met alle betrokkenen rondom de leerlingen en worden afspraken gemaakt over de werkwijze. Deze werkwijze wordt aan het eind van het schooljaar geëvalueerd en eventuele verbeterpunten worden benoemd en doorgevoerd.

De samenwerking onderwijs en jeugdhulp is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd, maar het blijft een punt van aandacht. Om de samenwerking verder te intensiveren, zijn in 2018 weer twee netwerkbijeenkomsten onderwijs-jeugdhulp georganiseerd door het SWV, samen met de gemeente (leerplicht/VSV), het SKT en Schoolformaat (SMW). Deze bijeenkomsten zijn onder programma 8 nader toegelicht.

De datum en het thema voor de eerste netwerkbijeenkomst in 2019 zijn al vastgesteld.

Thuiszitters

Doelen

- Alle thuiszitters zijn in beeld;
- Er is een dusdanig ondersteuningsaanbod binnen het SWV dat er geen leerling onnodig thuis zit;
- Door het gezamenlijk overleg met leerplicht en jeugdhulp worden trends gesignaleerd en kunnen passende oplossingen worden bedacht;
- Geen leerling zit langer dan 3 maanden thuis zonder passend onderwijs- en/of zorgaanbod: preventieve aanpak;
- Er worden geen vrijstellingen onder 5a verleend door de gemeente zonder overleg met het SWV.

Met betrekking tot de (dreigende) thuiszitters bestaan goede afspraken tussen de scholen, de gemeente en de jeugdhulp. Iedereen is het er over eens dat vroegtijdig signaleren en ingrijpen essentieel is bij het voorkomen van thuiszitters. Daarom staat dit onderwerp binnen de scholen prominent op de agenda bij zowel de zorgcoördinatoren als de schoolondersteuners.

Met de scholen is afgesproken dat (dreigende) thuiszitters altijd zowel bij leerplicht als bij het SWV worden gemeld. Eens in de twee à drie maanden vindt overleg plaats over de thuiszitters tussen leerplicht, SKT en de directeur van het SWV. Hier worden trends gesignaleerd waar zo nodig het beleid op wordt aangepast.

Op verzoek van de Inspectie van het Onderwijs is in 2018 weer vier keer per jaar op vaste tijdstippen het aantal thuiszitters (anoniem) aan hen doorgegeven via het Internet School Dossier.

Bij veruit het grootste deel van de thuiszitters is sprake van complexe, meervoudige (psychiatrische en/of systeem-)problematiek. Daarnaast is steeds vaker een niet-coöperatieve houding van ouders debet aan het thuiszitten.

Bij geen enkele leerling was in 2018 de reden voor thuiszitten dat er geen geschikte plek op een school gevonden kon worden. Wat we echter wel hebben gesignaleerd, is dat de VSO-scholen cluster 4 in de gehele regio steeds minder aan de vraag tegemoet kunnen komen en dat er daar met enige regelmaat wachtlijsten ontstaan.

Gemiddeld was sprake van ongeveer vijf à zes thuiszitters op elk meetmoment. Het aantal thuiszitters is vergeleken met de landelijke cijfers in het Westland erg laag.

Ook dit schooljaar is door de scholen gebruik gemaakt van het protocol onvoldoende verklaard ziekteverzuim, waarbij school, leerplicht en JGZ intensief samenwerken om de leerling weer zo snel mogelijk op school te krijgen.

Aanvullend op bovenstaande acties is op 1 december 2017 gestart met de pilot SMW Verzuim. Deze pilot is onder programma 9 uitvoerig beschreven.

Evaluatie passend onderwijs schooljaar 2017-2018

De schriftelijke enquête passend onderwijs die tot nu toe jaarlijks werd gehouden, wordt voortaan eens in de twee jaar onder de scholen uitgezet. Reden is dat de uitkomsten al een aantal jaar achter elkaar erg op elkaar lijken en weinig nieuws opleveren.

Uiteraard is het schooljaar wel mondeling geëvalueerd in diverse gremia: bij het zorgcoördinatoren-overleg, bij het schoolondersteunersoverleg en bij de ACTA (zie onder het kopje 'programma 7 ACTA').

Uit de evaluatie bij de zorgcoördinatoren is gebleken dat er niets structureels gemist wordt in de ondersteuningsstructuur. Alle locaties zijn heel tevreden over de schoolondersteuners van het SWV. De uitwisseling met de cluster 4-scholen is als leuk, leerzaam en nuttig ervaren.

Datzelfde geldt voor de netwerkbijeenkomsten onderwijs-jeugdhulp. Geadviseerd werd om vooral door te gaan met de organisatie hiervan.

De overstap PO-VO van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften wordt, ondanks de afspraken tussen de SWV's PO-VO, nog altijd niet als heel soepel ervaren. Informatie wordt achtergehouden of er is geen OPP. De VO-locaties hebben een opvoedende taak hierin.

Een poging van de SWV's PO en VO om een werkgroep in te richten m.b.t. de overstap PO-VO voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, is na enkele bijeenkomsten gesneuveld omdat er onvoldoende mensen vanuit het PO en VO deel wilden nemen.

Voor het schooljaar 2018-2019 staan er actiepunten op de agenda om opnieuw aandacht aan deze overstap te besteden.

Uit de evaluatie met de schoolondersteuners kwam naar voren dat zij allen zeer positief zijn over het werken binnen het SWV VO Westland. Zij ervaren onze manier van werken waarbij de schoolondersteuners direct aan de school verbonden zijn, als heel prettig en nuttig. Ondanks de intensieve band met de vaste scholen blijft iedereen toch objectief werken.

Door de komst van nieuwe zorgcoördinatoren waait er op een aantal locaties een frisse wind en wordt de ondersteuningsstructuur weer eens opnieuw bekeken. Dat wordt als positief ervaren. De schoolondersteuners geven ook aan dat de overstap PO-VO een aandachtspunt blijft. Zoals hierboven vermeld, wordt dit punt in 2018-2019 door het SWV verder opgepakt.

In alle overleggen is uiteraard aandacht besteed aan de nieuwe AVG en hoe we daar binnen het SWV mee omgaan.

Het overzicht van de leerlingstromen 2017-2018 is opgesteld en besproken met het bestuur. De uitkomsten hiervan zijn voor een groot deel verwerkt in dit bestuursverslag.

Zorgcoördinatorenoverleg

Om de zes (school-)weken heeft ook in 2018 een zorgcoördinatorenoverleg plaatsgevonden, waaraan alle zorgcoördinatoren van de reguliere scholen in het Westland deelnemen. De directeur van het SWV is de voorzitter van dit overleg. In overleg met de deelnemers stelt zij de agenda samen. Tijdens dit overleg wordt intensief meegedacht over de ontwikkeling van passend onderwijs, worden werkwijzen besproken en worden beleidsrichtingen getoetst. Daarnaast vormt het overleg een platform voor uitwisseling van ervaringen op het gebied van de ondersteuning aan leerlingen. Voor deze bijeenkomsten worden regelmatig deskundigen uitgenodigd om de expertise van de zorgcoördinatoren te vergroten.

Sinds 2017 worden jaarlijks twee zorgcoördinatorenoverleggen breder ingevuld en komen we met alle betrokkenen rondom onderwijs, zorg en jeugdhulp bij elkaar in de bovenbeschreven netwerkbijeenkomsten onderwijs-jeugdhulp.

In 2018 zijn de zorgcoördinatoren op de volgende data bij elkaar gekomen:
15 januari, 12 maart, 23 april, 18 juni, 24 september en 13 november.

Op 9 april heeft het SWV een extra bijeenkomst georganiseerd voor de zorgcoördinatoren en schoolondersteuners over waarderend leren. De nadruk ligt bij waarderend leren op wat werkt en hoe je juist dat kan versterken. Deze bijeenkomst is goed bezocht en werd hoog gewaardeerd.

Schoolondersteunersoverleg

In 2018 hebben twee schoolondersteunersoverleggen plaatsgevonden bij het SWV.

Tijdens deze overleggen zijn alle schoolondersteuners (P)AB en B+ en de directeur van het SWV aanwezig en worden o.a. de ontwikkelingen binnen het SWV en de ervaringen op de scholen met elkaar besproken. Daarnaast wordt tijd ingeruimd voor intervisie en een enkele keer voor een presentatie over een interessant onderwerp of methode.

Daarnaast hebben alle schoolondersteuners deelgenomen aan de twee netwerkbijeenkomsten onderwijs-jeugdhulp.

Naast deze gezamenlijke overleggen, voert de directeur van het SWV ook twee keer per jaar een individueel voortgangsgesprek met alle schoolondersteuners.

De schoolondersteuners cluster 4 hebben dit jaar de training Move2Learn gevolgd om de implementatie van deze training binnen de Trajectgroepen te kunnen ondersteunen en om een (eensluidend) vervolg te kunnen geven aan de begeleiding van leerlingen die uit de Trajectgroep komen.

Jaarplan 2018-2019

Op 12 juni 2018 is het jaarplan voor schooljaar 2018-2019 door het bestuur vastgesteld. In het jaarplan staan doelen en activiteiten beschreven, die nodig zijn om de stappen uit het ondersteuningsplan te realiseren. Het Ondersteuningsplan 2018-2022 vormt het kader van dit jaarplan. Per onderwerp zijn de doelen, de acties en door wie de actie wordt ondernomen, beschreven.

Internationalisering

In 2018 is er bij het samenwerkingsverband geen sprake geweest van activiteiten op het gebied van internationalisering.

De kans dat hier in de komende jaren wel sprake van is, wordt nagenoeg nihil geacht.

Financiële inrichting

Vanaf augustus 2014 is de financiële administratie in handen van PMOS in Delft. Dit bureau heeft ook in 2018 de administratie voor het SWV VO Westland gevoerd. De administratie is zodanig ingericht dat deze overeenkomt met de programma's uit het Ondersteuningsplan. Op deze manier hangen het Ondersteuningsplan, de financiële rapportages en de jaarrekening allemaal met elkaar samen.

De werkwijze m.b.t. facturen is als volgt: de directeur accordeert en codeert een factuur en mailt deze naar PMOS. Zij verwerken de factuur in hun systeem Elvy, waarna hij weer terugkomt bij de

directeur ter goedkeuring. Vervolgens wordt de betaling door PMOS klaargezet in het bankpakket en kan de directeur deze versturen.

Voor directe betalingen is in het bankpakket ingesteld dat de directeur altijd toestemming van de penningmeester nodig heeft om betalingen te kunnen doen. Andersom is de afspraak dat de penningmeester nooit zonder overleg met de directeur een betaling uitvoert. Helaas kan de bank geen systeem bieden waardoor deze werkwijze ook daadwerkelijk afgedwongen wordt.

In 2018 is wederom een onafhankelijk controller van MIJN accountantskantoor aan het SWV verbonden. Deze zorgt o.a. voor eindejaarprognoses bij de tussentijdse financiële rapportages, toetst de begroting en levert een aandeel in het jaarverslag.

Bezoldiging directeur en bestuur

Het algemeen bezoldigingsmaximum, dat onder andere van toepassing is op de samenwerkingsverbanden passend onderwijs, is voor 2018 vastgesteld op € 189.000.

De directeur van het samenwerkingsverband is niet in dienst bij het samenwerkingsverband, maar bij één van de schoolbesturen. De kosten van de directeur worden doorbelast aan het SWV VO Westland.

De totale kosten voor de directeur bedragen over 2018 € 101.000,00.

Zowel de leden van het AB als de leden van het DB ontvangen geen bezoldiging voor hun taken binnen het SWV VO Westland.

Inkoopbeleid

Op 16 november 2017 is het inkoop- en aanbestedingsbeleid van het SWV VO Westland vastgesteld. Het inkoopbeleid geeft de doelen, kaders, uitgangspunten en (rand-) voorwaarden van het SWV met betrekking tot de inkoop van werken, leveringen en diensten.

Hierop rust de verantwoordelijkheid deze gelden op een rechtmatige, efficiënte en integere wijze te besteden. Het SWV is gehouden aan de regels voor Europees aanbesteden.

Het inkoop- en aanbestedingsbeleid draagt bij aan uniformering van de inkoop- en aanbestedingspraktijk en is bedoeld voor zowel het bestuur en directie als de budgethouders die op welke manier dan ook (beleidsmatig, beheersmatig, controlematig) te maken hebben met inkoop en aanbestedingen.

Treasurystatuut

Op 16 juni 2015 is het treasurystatuut van het SWV VO Westland vastgesteld door het bestuur.

Op 6 maart 2018 is een aangepaste versie van het treasurystatuut vastgesteld.

In dit treasurystatuut wordt beschreven welke treasurytaken en –verantwoordelijkheden van toepassing zijn voor het SWV VO Westland. Tevens worden de beleidskaders vastgelegd voor degenen die bij deze taken en verantwoordelijkheden betrokken zijn.

In het statuut worden afspraken over onderwerpen als beheersing van rentekosten en –risico's, financierings- en beleggingsvraagstukken vastgelegd.

Financiële instrumenten

Naast de liquiditeiten op de spaarrekening bij de Rabobank, heeft het samenwerkingsverband geen andere financiële instrumenten. De verwachting is dat deze ook in de toekomst niet gebruikt zullen worden.

De liquiditeiten op de spaarrekening zijn vrij opneembaar.

Investeringsbeleid

Benodigde investeringen voor het SWV dienen geautoriseerd te worden door de directeur. De directeur legt vervolgens hierover verantwoording af aan het bestuur.

Prestatiebox

De regeling prestatiebox is niet van toepassing op het samenwerkingsverband.

Beleid inzake beheersing van uitkeringen na ontslag

Omdat het SWV VO Westland geen personeel in dienst heeft, is er geen beleid opgesteld met betrekking tot beheersing van uitkeringen na ontslag.

Huisvesting

Het SWV VO Westland huurt voor onbepaalde tijd een ruimte binnen het Floracollege van Lentiz Onderwijsgroep. Voor de huur van deze ruimte en het gebruik maken van de faciliteiten wordt door Lentiz Onderwijsgroep € 5.000 per jaar in rekening gebracht. Jaarlijks wordt in onderling overleg vastgesteld of indexering van de vergoeding noodzakelijk is.

Begroting 2019 en meerjarenbegroting

De financiële positie van het SWV VO Westland is op dit moment goed te noemen. Het SWV beschikt over een redelijk ruime reserve t.o.v. de huidige lasten.

Voor 2019 hebben we een negatieve begroting van € 268.000 en voor 2020 een negatieve begroting van € 45.000. Deze tekorten zullen bekostigd worden vanuit de reserves.

Daarbij is een belangrijk aandachtspunt dat er voldoende geld in kas blijft om eventuele tegenvallers op te vangen. In 2018 is opnieuw een risicoanalyse uitgevoerd en daaruit is gebleken dat er altijd ongeveer € 300.000 in kas moet zijn om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Vanaf 2021 is de verevening voltooid en beschikken we over het volledige budget zware ondersteuning. Vanaf dat jaar is de verwachting dat de resultaten weer positief worden.

M.b.t. de meerjarenbegroting 2019-2023 is er een aantal zaken dat onze aandacht behoeft.

Ten eerste de aanwezigheid van het Westerhonk ('s Heeren Loo), een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking in Monster. Zij richten zich meer en meer op woonzorg voor jongeren en dat brengt mogelijk een groei voor het speciaal onderwijs (categorie hoog) met zich mee. Het SWV houdt de ontwikkelingen in de gaten, maar heeft hier geen directie invloed op.

Ten tweede is daar het hoge deelnemersaantal in het lwoo en pro. Bij lwoo en pro is sprake van gebudgetteerde bekostiging. Het aantal lwoo-/pro-leerlingen op 1/10/2012 vormt de basis. Dit wordt uitgedrukt in een deelnamepercentage. Voor de scholen geldt dat het aantal leerlingen op 1 oktober bepalend is voor de bekostiging voor lwoo en pro vanaf 1 januari in het kalenderjaar daaropvolgend.

Concreet betekent dit voor het SWV dat de inkomsten voor lwoo en pro aanzienlijk lager zijn dan de uitgaven.

Bovendien is er voorlopig geen duidelijkheid over de nieuwe bekostigingssystematiek voor lwoo en pro vanuit de overheid. Dit kan voor ons SWV, gezien de hoge deelnemersaantallen, een risico vormen.

Ten derde zien we een groei in het speciaal onderwijs cluster 4. Bekend is dat de afgelopen jaren de deelname aan het speciaal (basis-)onderwijs aanzienlijk gegroeid is. Dit lijkt nu door te gaan werken in het voortgezet onderwijs.

Al deze ontwikkelingen hebben (mogelijk) tot gevolg dat er in de praktijk steeds minder middelen overblijven om aan het aanvankelijke doel van passend onderwijs, namelijk zo veel mogelijk leerlingen binnen het regulier onderwijs de ondersteuning bieden die zij nodig hebben, tegemoet te komen.

Verantwoording ondersteuningsmiddelen door de schoolbesturen

Bij de doelen is per programma beschreven op welke manier de bestede ondersteuningsmiddelen verantwoord worden.

Ontwikkelingen 2019

Baten	2019
Rijksbijdragen	7.880.559
Overige overheidsbijdragen	-
Overige baten	90.833
<u>Totaal baten</u>	<u>7.971.392</u>
Lasten	
Personele lasten	550.164
Afschrijvingen	-
Huisvestingslasten	5.000
Overige instellingslasten	795.450
Doorbetalingen aan schoolbesturen	6.888.831
<u>Totaal lasten</u>	<u>8.239.445</u>
Saldo baten en lasten	<u>-268.053</u>
Financiële baten en lasten	-
Resultaat	<u><u>-268.053</u></u>

Tot slot

Na ruim vier jaar passend onderwijs kunnen we vaststellen dat we de zaken in het Westland goed op orde hebben. Organisatorisch en inhoudelijk 'staat' het SWV goed. Dit wil echter niet zeggen dat we nu achterover kunnen leunen; er valt nog steeds genoeg te ontwikkelen en verbeteren!

Robyn Maas
Directeur SWV VO Westland
december 2018

4 KERNCIJFERS

Financieel		
Resultatenrekening	2018	2017
Baten		
Rijksbijdragen	7.867.158	7.599.681
Overige overheidsbijdragen	-	-
Overige baten	92.918	76.784
<u>Totaal baten</u>	<u>7.960.076</u>	<u>7.676.465</u>
Lasten		
Personele lasten	534.024	513.783
Afschrijvingen	-	-
Huisvestingslasten	5.000	5.000
Overige instellingslasten	761.169	719.165
Leermiddelen (PO)	-	-
Overdracht aan scholen	6.584.059	6.603.431
<u>Totaal lasten</u>	<u>7.884.252</u>	<u>7.841.379</u>
Saldo baten en lasten	75.824	-164.914
Financiële baten en lasten	64	153
Resultaat	75.888	-164.760
Kengetallen		
Eigen vermogen	871.097	795.209
Voorzieningen	-	-
Solvabiliteitsratio	90,86%	94,13%
Liquiditeit	10,94	17,04
Huisvestingsratio	0,06%	0,06%
Kapitalisatiefactor	12,04%	11,00%
Weerstandvermogen	10,94%	10,36%

Financiële kengetallen

Financiële analyse balans

Ter analyse van de financiële positie dient de volgende opstelling, welke is gebaseerd op de gegevens uit de balans.

Op korte termijn beschikbaar	31-12-2018	31-12-2017
Liquide middelen	870.110	769.365
Vorderingen	88.617	75.418
Kortlopende Schulden	-87.630	-49.574
Werkkapitaal	871.097	795.209
Vastgelegd op lange termijn		
Materiële vaste activa	-	-
Langlopende schulden	-	-
	-	-

Gefinancierd met op lange termijn beschikbare middelen	871.097	795.209
Eigen vermogen	871.097	795.209
Voorzieningen	-	-
	871.097	795.209
Balans	31-12-2018	31-12-2017
Activa		
Materiële vaste activa	-	-
Vorderingen	88.617	75.418
Liquide middelen	870.110	769.365
	958.727	844.783
Passiva		
Vermogen	871.097	795.209
Kortlopende schulden	87.630	49.574
	958.727	844.783

Toelichting op enkele posten van de balans

Liquide middelen

De toename van de liquide middelen is weergegeven in het kasstroomoverzicht.

Vorderingen

De vorderingen nemen toe met € 13.199. Dit is te verklaren door een terugvordering van op ondersteuningsmiddelen op het ISW Lage Woerd (€ 15.070).

Kortlopende schulden

De toename van de kortlopende schulden wordt voornamelijk veroorzaakt, door een toenamen van de post crediteuren met € 146.250. Veel facturen die eind 2018 zijn ontvangen hebben betrekking op het boekjaar 2019.

Eigen vermogen

Het resultaat 2018 van € 75.888 is toegevoegd aan het vermogen.

Financiële analyse exploitatie

Het exploitatieresultaat 2018 sluit met een positief resultaat van € 75.888.

Baten	Realisatie 2018	Begroting 2018	Vershil
Rijksbijdragen	7.867.158	7.574.208	292.950
Overige baten	92.918	85.833	7.085
Totaal baten	7.960.076	7.660.041	300.035
Lasten			
Personele lasten	534.024	537.461	3.437
Afschrijvingen	-	-	-
Huisvestingslasten	5.000	5.000	-
Overige instellingslasten	761.169	761.700	531
Overdracht aan scholen	6.584.059	6.414.570	169.489
Totaal lasten	7.884.252	7.718.731	173.457
Saldo baten en lasten	75.824	-58.690	473.492
Financiële baten en lasten			
Financiële baten	64	-	64
Saldo fin. baten en lasten	64	-	64
Exploitatieresultaat	75.888	-58.690	134.578

Toelichting verschillen werkelijk-begroting

De werkelijke uitgaven en ontvangsten over 2018 zijn vergeleken met de begroting van 2018 en de werkelijke uitgaven en ontvangsten 2017.

Resultaat

Het gerealiseerde exploitatieresultaat voor 2018 bedraagt € 75.888. Ten opzichte van de begroting ad € 58.690 negatief is dit een onderbesteding van € 134.578. De onderbesteding wordt merendeels veroorzaakt door indexering van de tarieven door de overheid gedurende het boekjaar 2018.

Totale baten

De totale baten in 2018 zijn € 300.035 hoger t.o.v. de begroting van 2018. De hogere baten worden voornamelijk veroorzaakt door de hogere Rijksbijdragen. Voor zowel de lichte ondersteuning als de zware ondersteuning is de rijksbijdrage hoger dan begroot. Hoewel het aantal leerlingen ten opzichte van de begroting gelijk is gebleven zijn de tarieven gewijzigd. Als gevolg van de verhoging van de tarieven is in 2018 € 83.200 meer ontvangen voor de lichte ondersteuning.

Het merendeel van de toename van de baten wordt veroorzaakt door de verhoging van de tarieven van de zware ondersteuning. Het samenwerkingsverband heeft € 126.428 meer ontvangen dan begroot over 2017-2018. Aangezien het boekjaar 2017 reeds is afgesloten, wordt dit bedrag volledig in 2018 verantwoord.

De beschikking over het schooljaar 2018-2019 exclusief afdracht is € 199.973 hoger dan begroot. 5/12 deel hiervan wordt verantwoord in 2018, ofwel een bedrag van € 83.322.

Personele lasten

De werkelijke personeelslasten zijn conform begroting.

Huisvestingslasten

De werkelijke kosten voor huisvesting zijn conform de begroting.

Overige instellingslasten

De overige instellingslasten zijn conform begroting.

Overdracht aan scholen

De overdracht aan scholen is € 169.489 hoger dan begroot. Dit is voornamelijk toe te schrijven door een hogere verplichte afdracht (V)SO en LWOO als gevolg van de tariefswijzigingen in 2018.

Financiële baten en lasten

De werkelijke rente inkomsten bedragen € 64. Deze waren niet begroot.

Financiële kengetallen

De kengetallen zijn als volgt:

	2018	2017	Norm
Solvabiliteit 1	90,86%	94,13%	30,00%
Solvabiliteit 2	90,86%	94,13%	50,00%
Huisvestingsratio	0,06%	0,06%	10,00%
Kapitalisatiefactor	12,04%	11,00%	35% - 60%
Liquiditeit	10,94	17,04	0,5 - 1,5
Rentabiliteit	0,95%	-2,15%	0-5%

Solvabiliteit

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft aan in welke mate een organisatie op langere termijn in staat moet worden geacht haar verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

Solvabiliteit 1

Indien het eigen vermogen wordt uitgedrukt in een verhouding tot het totale vermogen geldt dat de norm 33 1/3% (of meer) is.

Solvabiliteit 2

Indien het EV inclusief voorzieningen wordt gesteld tegenover het totale vermogen, geldt dat de norm 50% (of hoger) is.

Liquiditeit

De liquiditeit van een organisatie wordt uitgedrukt in een verhoudingscijfer, waarbij de vlottende activa worden gedeeld door de kortlopende schulden.

Dit cijfer geeft aan in welke mate op korte termijn aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan zonder dat de continuïteit van de organisatie in gevaar wordt gebracht.

In het algemeen wordt een norm van 1,5 voldoende geacht. Er zijn echter overige factoren waarmee rekening dient te worden gehouden.

Voorbeelden zijn de winstgevendheid, de aard van de bedrijfsactiviteiten, de kwaliteit van de vlottende activa en de looptijd ten opzichte van de looptijd van de kortlopende schulden en de seizoensinvloeden.

Het kengetal current ratio is inclusief voorraden en quick ratio is exclusief voorraad. De Stichting heeft geen voorraden dus zijn de kengetallen aan elkaar gelijk.

Huisvestingsratio

De huisvestingsratio geeft de verhouding aan tussen de totale lasten van de huisvesting en de totale lasten van de stichting.

Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft de verhouding aan tussen het resultaat van de stichting en de baten.

Kapitalisatiefactor

De kapitalisatiefactor wordt berekend door het totale vermogen te delen op de totale baten (TV/TB). Als signaleringsgrens wordt hierbij een bovengrens van 60% gegeven voor kleine schoolbesturen en een bovengrens van 35% voor grote schoolbesturen.

5 CONTINUÏTEITSPARAGRAAF

Risicobeheersing en toezicht

Het Ministerie van OC&W heeft de verplichting opgelegd om vanaf het verslagjaar 2013 een continuïteitsparagraaf op te nemen in het jaarverslag. In deze continuïteitsparagraaf moet een meerjarenparagraaf worden opgenomen met gegevens over het verslagjaar en een prognose over de komende 3 jaar.

Daarnaast moet er ook een paragraaf worden opgenomen inzake het risicomanagement. Hierin moet zijn opgenomen de wijze van inrichting en functioneren in de praktijk van het interne risicobeheersings- en controlesysteem en een beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden en welke maatregelen hiervoor zijn genomen.

Risicomanagement

Ten einde de risico's te beperken hanteert het samenwerkingsverband een planning en control cyclus waarbij de directie de ontwikkeling van de financiële prestaties monitort en hier ook periodiek verantwoording aan het bestuur over aflegt. De basis voor de verantwoording wordt naast de realisatie gevormd door de begroting die voorafgaand aan elk jaar door de directie wordt opgesteld en ter fiattering aan het bestuur wordt voorgelegd.

Het samenwerkingsverband dient een zodanig vermogen (kapitaal) aan te houden dat de activiteiten kunnen worden gecontinueerd, investeringen kunnen worden verricht, aan betalingsverplichtingen kunnen worden voldaan en risico's kunnen worden opgevangen. Het samenwerkingsverband maakt hierbij gebruik van de kapitalisatiefactor. De kapitalisatiefactor bestaat uit de transactiefunctie, de financieringsfunctie en de bufferfunctie.

De bufferfunctie is het vermogen dat aanwezig dient te zijn voor het opvangen van de risico's en onvoorziene calamiteiten.

Om de risico's te bepalen heeft het samenwerkingsverband in 2018 een vernieuwde risicoanalyse opgesteld, welke in 2018 is goedgekeurd door het bestuur. In deze risicoanalyse zijn de risico's geïnventariseerd en is hieraan een risicobedrag gegeven. Het totale risicobedrag uit deze analyse vormt de bufferfunctie die het samenwerkingsverband aan wil houden. De risico's zullen gedurende 2019 nauwlettend gemonitord worden.

Risico's en maatregelen

Na inventarisatie onderkent het samenwerkingsverband de volgende risico's:

VSO-leerlingen op teldatum

Het verschil tussen het aantal VSO-leerlingen op teldatum kan afwijken van het begrote aantal. Hierdoor zal de afdracht van de bekostiging hoger uitvallen dan begroot. Bij een stijging van het aantal VSO-leerlingen op teldatum zal als maatregel hierop de overige uitgaven gereduceerd moeten worden. De prognosecijfers zijn hierin de voorspellende factor.

Voor de prognosecijfers van het aantal leerlingen voor de komende jaren is gebruik gemaakt van de leerlingenprognoses van de Westlandse scholen. Het totaalaantal leerlingen daalt in de prognoses heel licht, maar gezien de ontwikkelingen in het primair onderwijs en bij het Herman Broercollege is de verwachting dat het aantal VSO-leerlingen op teldatum de komende jaren licht zal stijgen. Zoals nu verwacht kunnen we deze extra kosten opvangen vanuit onze reserve middelen.

VSO-leerlingen op peildatum (groeiregeling)

Het verschil tussen het aantal leerlingen op 1 oktober en op peildatum 1 februari bepaalt de door het samenwerkingsverband te betalen aanvullende bekostiging aan de VSO-scholen. Deze overdracht geldt voor het materiële deel voor het lopende kalenderjaar en voor het personele deel voor het

komende schooljaar. Bij een stijging van het aantal VSO-leerlingen op peildatum zal als maatregel hierop de overige uitgaven gereduceerd moeten worden. De prognosecijfers zijn hierin de voorspellende factor.

De inschatting is, dat de komende jaren het aantal VSO-leerlingen ieder jaar op peildatum met 5 leerlingen is toegenomen. Omdat het SWV hier geen invloed op heeft, blijft dit een zeer onzekere factor.

LWOO/PrO-leerlingen

Het deelname percentage LWOO en PrO per 1 oktober 2012 is leidend voor de bekostiging. Dit percentage wordt vermenigvuldigd met het aantal VO-leerlingen per 1 oktober van het voorafgaande jaar. Deze uitkomst wordt vermenigvuldigd met een landelijk vastgesteld bedrag.

Bij een tekort aan lwoo-/pro-middelen worden de bedragen aan de scholen aangevuld vanuit de middelen lichte ondersteuning van het SWV.

Bij een stijging van het aantal LWOO/PrO-leerlingen zal als maatregel hierop de overige uitgaven van lichte ondersteuning gereduceerd moeten worden. De prognosecijfers en het aanname-/aanvraagbeleid van de scholen zijn hierin de voorspellende factoren.

Daling leerlingenaantal

Indien het aantal leerlingen binnen het samenwerkingsverband zal dalen zal dit tot gevolg hebben dat de inkomsten die verkregen worden van het Rijk de komende jaren zullen dalen. Op basis van de prognosecijfers zal dit zichtbaar moeten zijn. Als maatregel hierop zullen kostenbesparingen en beleidsaanpassingen doorgevoerd moeten worden.

Ziekteverzuim/ (tijdelijke) arbeidsongeschiktheid directeur.

Bij (tijdelijke) arbeidsongeschiktheid van de directeur van het samenwerkingsverband, zullen er kosten moeten worden gemaakt om een vervanger aan te trekken. Door investering in een professionele werkomgeving waaronder transparantie, taakbelasting beleid en communicatie wordt getracht het risico van arbeidsongeschiktheid zo veel mogelijk te mitigeren. Indien er toch sprake is van een tijdelijke arbeidsongeschiktheid, dan zal indien nodig kostenbesparingen en beleidsaanpassingen moeten worden doorgevoerd.

Schadeclaims n.a.v. klachten van ouders

Door kwaliteitsbeleid te voeren en te volgen en daarnaast een open communicatiestructuur na te streven wordt mogelijke ontevredenheid bij ouders, die kunnen leiden tot klachten (schadeclaims) vroegtijdig gesignaleerd en besproken. Eventuele klachten worden transparant behandeld. Het overgebleven risico op schadeclaims is middels een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering en aansprakelijkheidsverzekering bedrijven afgedekt.

Politiek (wet-en-regelgeving)

De politiek is beperkt consistent te noemen en juist op de momenten dat er geen consistentie is, kunnen er financiële risico's ontstaan. Daarom zullen de politieke ontwikkelingen goed gevolgd moeten worden. Verder moeten afspraken goed vastgelegd worden en worden gelden pas ingezet na ontvangst van de beschikking. Indien nodig moeten er ook kostenbesparingen en beleidsaanpassingen doorgevoerd moeten worden.

Conclusie

Voor deze risico's is een risicobedrag bepaald. Al deze risicobedragen tezamen vormen het totale risicoprofiel. Het totale risicoprofiel voor het samenwerkingsverband VO Westland bedraagt € 281.250. Dit is het kapitaal dat nodig is voor het opvangen van de risico's en tegenvallers in de exploitatie. Dit wordt ook wel de bufferfunctie genoemd.

Leerlingaantallen en personeel	Prognose			
	01-10-18	01-10-19	01-10-20	01-10-21
VO overige	5.111	5.037	5.075	5.103
leerlingen PrO	153	153	153	153
leerlingen LWOO	788	722	682	684
Totaal VO	6.052	5.912	5.910	5.940
Toename + / afname -		-140	-2	30
VSO lln teldatum				
categorie 1 (laag)	157	163	163	163
categorie 1 (midden)	6	6	6	6
categorie 1 (Hoog)	22	23	23	23
Totaal VSO	185	192	192	192
% van totaal VO	3,06%	3,25%	3,25%	3,23%
Groei VSO lln op peildatum				
categorie 1 (laag)	6	5	5	5
categorie 1 (midden)	0	0	0	0
categorie 1 (Hoog)	0	0	0	0
Totaal VSO	6	5	5	5
% van totaal VO	0,10%	0,08%	0,08%	0,08%

Personeel	2018	2019	2020	2021
	FTE	FTE	FTE	FTE
Inhuur personeel	5,3850	5,3850	5,3850	5,3850

Ontwikkeling personeel

De directeur (1,000 FTE) wordt ingehuurd van Lucas Onderwijs. Voor de uitvoering van de verschillende programma's wordt er van verschillende partijen voor 5,3850 FTE ingehuurd. De verwachting is dat de totale omvang van de inhuur niet veel zal wijzigen in de volgende jaren.

Ontwikkeling leerlingaantallen

- Voor de leerlingenaantallen is in de meerjarenbegroting gebruik gemaakt van de leerlingenprognoses van de schoolbesturen in het Westland.
- Voor het regulier onderwijs verwachten we de komende jaren geen grote schommelingen in de leerlingenaantallen.
- Voor het VSO gaan we uit van een lichte stijging in leerlingenaantallen, met name voor de categorieën laag en hoog (resp. +6 en +1 t.o.v. 1/10/2018).

Balans	2018	2019	2020	2021
Activa	Werkelijk	begroting	begroting	begroting
Materiele vaste activa (-/- egalisatie)	-	-	-	-
Vlottende activa	88.617	88.617	88.617	88.617
Liquide middelen	870.110	602.057	557.226	565.994
	958.727	690.674	645.843	654.611
Passiva				
Eigen vermogen	871.097	603.044	558.213	566.981
Kortlopende schulden	87.630	87.630	87.630	87.630
	958.727	690.674	645.843	654.611

Naar verwachting zullen er geen veranderingen plaatsvinden wat betreft ontwikkelingen o.g.v. de financieringsstructuur, het huisvestingsbeleid (eigendom, huur, doordecentralisatie, voorgenomen bouwprojecten, financiering) en mutaties van reserves, fondsen en voorzieningen.

Exploitatie	2018	2019	2020	2021
	Werkelijk	begroting	begroting	begroting
Baten				
Rijksbijdragen	7.867.158	7.880.559	7.912.643	7.975.070
Overige overheidsbijdragen	-	-	-	-
Overige baten	92.918	90.833	90.833	50.000
	7.960.076	7.971.392	8.003.476	8.025.070
Lasten				
Personele lasten	534.024	550.164	550.664	550.664
Afschrijvingen	-	-	-	-
Huisvestingslasten	5.000	5.000	5.000	5.000
Overige instellingslasten	761.169	795.450	795.450	895.950
Leermiddelen (PO)	-	-	-	-
Doorbetalingen aan schoolbesturen	6.584.059	6.888.831	6.697.193	6.564.688
	7.884.252	8.239.445	8.048.307	8.016.302
Saldo baten en lasten	75.824	-268.053	-44.831	8.768
Financiële baten en lasten	64	-	-	-
Resultaat	75.888	-268.053	-44.831	8.768

Vanaf het jaar 2021 is de negatieve verevening zware ondersteuning volledig afgeschaft.

Kengetallen			2017	2018	2019	2020
			Werkelijk	begroting	begroting	begroting
Kapitalisatiefactor	norm	35,00%	12,0%	8,7%	8,1%	8,2%
Percentage totale baten (totaal kapitaal -/- boekwaarde gebouwen/terreinen en andere bedrijfsmiddelen/ totale baten+ rentebaten).						
Transactiefunctie	norm	8,50%	1,10%	1,10%	1,09%	1,09%
Middelen voor het betalen van kortlopende schulden (liquiditeit).						
Financieringsfunctie	norm	20,50%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Middelen voor het financieren van vaste activa.						
Bufferfunctie	norm	5,00%	10,94%	7,57%	6,97%	7,07%
Middelen ter dekking van risico.						
Solvabiliteit	Norm	30,00%	90,86%	87,31%	86,43%	86,61%
Eigen vermogen/totaal vermogen.						
Liquiditeit	Norm	1-2	10,94	7,88	7,37	7,47
Vlottende activa/kortlopende schulden.						
Rentabiliteit	norm	0%-5%	0,95%	-3,36%	-0,56%	0,11%
Exploitatieresultaat/baten.						
Huisvestingsratio	norm	10%	0,06%	0,06%	0,06%	0,06%
Totale lasten huisvesting/totale lasten van de stichting.						

Kengetallen

	Signaleringswaarden	Waarden SWV VO Westland
Solvabiliteit 2 (eigen vermogen + voorzieningen) / totaal vermogen	<30%	2017: 94,13% 2018: 90,86%
Liquiditeit (current ratio) vlottende activa/kortlopende schulden	>10%	2017: 17,04% 2018: 10,94%
Huisvestingsratio (huisvestingslasten + afschrijvingen gebouwen en terreinen)/totale lasten	3-jarig < 0%	2016: 0,07% 2017: 0,06% 2018: 0,06%
Weerstandvermogen eigen vermogen/totale baten	2-jarig < -5%	2017: 10,36% 2018: 10,94%
Rentabiliteit	3-jarig < 0% 2-jarig < -5% 1-jarig < -10%	2016: -0,48% 2017: -2,15% 2018: 0,95%

6 RAPPORTAGE TOEZICHTHOUDEND ORGAAN

In deze rapportage, onderdeel van het bestuursverslag, geeft het toezichthoudend orgaan aan op welke wijze zij het bestuur ondersteunt en/of adviseert over de beleidsvraagstukken en de financiële problematiek.

Rapportage toezichthoudend orgaan

Tijdens de gezamenlijke vergaderingen van het algemeen en dagelijks bestuur, die drie keer per jaar plaatsvinden, worden zowel de beleidsvraagstukken als de tussentijdse financiële rapportages besproken. Het algemeen bestuur heeft hierbij een adviserende, goedkeurende en toezichthoudende rol.

In de jaarplanning staat aangegeven op welke data het DB en het AB vergaderen en welke onderwerpen tijdens die vergaderingen in ieder geval besproken dienen te worden. De werkwijze is dat het DB in de eigen vergadering een voorstel reeds heeft vastgesteld, waarna het verzoek bij het AB wordt neergelegd dit goed te keuren, voor zover het onderwerpen betreft die in de statuten als zodanig benoemd zijn.

Het algemeen bestuur (AB) heeft tot taak het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het SWV alsmede het uitoefenen van die taken en bevoegdheden die in de statuten aan het AB zijn opgedragen of toegekend.

Het AB houdt toezicht op de rechtmatige verwerving en rechtmatige en doelmatige besteding van de ondersteuningsmiddelen. Zij doet dit met name door elke drie maanden kennis te nemen van de kwartaal- en managementrapportages waarin staat vermeld welke middelen zijn ontvangen en hoe deze zijn besteed. Daarnaast geven deze rapportages ook altijd een prognose voor de resterende maanden van het betreffende jaar.

Het AB heeft beoordeeld dat de toegewezen middelen in 2018 doelmatig en rechtmatig zijn besteed, conform de opdracht van het samenwerkingsverband.

Het algemeen bestuur bestond in 2018 uit:

- Jo Willenborg (St. De Haagse Scholen), voorzitter
- Johan Taal (St. RESPONZ), lid
- Kees Richel (St. J.C. Pleysierschool), lid.

Aspecten van de toezichthoudende rol van zowel het DB als het AB zijn weergegeven in de volgende vastgestelde bestuurlijke documenten van het SWV VO Westland:

1. Statuten
2. Bestuursreglement
3. Managementstatuut
4. Treasurystatuut
5. Document: Vormgeving Code Goed Bestuur en Planning & Control cyclus
6. Ondersteuningsplan.

Aanvullend hierop is in de AB/DB-vergadering van 13 juni 2016 het nieuw opgestelde Toezichtkader besproken, vastgesteld en goedgekeurd. Dit Toezichtkader wil huidige en toekomstige

toezichthouders in staat stellen om hun rol goed te pakken doordat de toezichthouder weet waarop hij/zij toezicht houdt, wat wel en niet van hem/haar wordt verwacht en hoe het toezicht concreet wordt ingevuld. Daarnaast wordt de verhouding tussen het DB, AB en de directeur nader omschreven.

In het Toezichtkader is op bladzijde 4 vastgelegd dat het AB de externe accountant benoemd. In de vergadering van 1 december 2014 is door het AB Van Ree Accountants als externe accountant aangewezen.

Onder het kopje 'Bestuurlijke inrichting en zelfevaluatie' staat een wijziging in het Toezichtkader beschreven, de zogenaamde kruisjeslijst.

Bestuurlijke inrichting en zelfevaluatie

Na een aantal jaren passend onderwijs is er meer duidelijkheid over de organisatie van het SWV, de financiële positie en de richting die we volgen.

Landelijk is er veel aandacht voor de bestuurlijke inrichting van de SWV's. In het regeerakkoord is opgenomen dat er onafhankelijk toezicht op de SWV's moet komen.

Met dit in gedachten is het bestuur van het SWV VO Westland zich aan het oriënteren op de vraag of een andere inrichting van het bestuur wenselijk is.

Om het SWV te ondersteunen bij de evaluatie en de blik op de toekomst, is gedurende het schooljaar 2017-2018 een extern deskundige in de arm genomen. In de evaluatie is naast de bestuursvorm, ook de rolvulling van de bestuursleden DB en AB en de huidige statuten en reglementen in relatie tot de praktische werkwijze, meegenomen.

Dit heeft geleid tot een rapport met aanbevelingen waarvan nader besproken moet worden of en hoe deze ten uitvoer worden gebracht.

Een van de aanbevelingen is een aanpassing van de zogenaamde kruisjeslijst uit het Toezichtkader die meteen is overgenomen. De kruisjeslijst ziet er nu zo uit:

BESLUITVORMING/TOEZICHT	DB	AB
Vaststellen en goedkeuren (meerjaren-)begroting	V*	G*
Vaststellen en goedkeuren jaarrekening	V*	G*
Vaststellen en goedkeuren jaarverslag	V*	G*
Vaststellen en goedkeuren ondersteuningsplan	V*	G*
Vaststellen en goedkeuren strategische doelstellingen	V*	G*
Vaststelling managementstatuut	X	
Aanwijzen registeraccountant		X
Toezicht op de naleving van de wettelijke verplichtingen van het SWV		X
Toezicht op de naleving van de vigerende code goed bestuur		X
Toezicht op rechtmatige verwerving en doelmatige besteding en aanwending van middelen		X
Aanvraag van faillissement van de stichting en surseance van betaling	X	
Benoeming of ontslag en vaststelling of wijziging van de arbeidsvoorwaarden van de directeur	X	

Wijziging van de statuten, besluiten tot fusie of splitsing van de stichting en ontbinding van de stichting	V*	G*
Toezicht op het inhoudelijke en financiële beleid van het dagelijks bestuur en op de algemene gang van zaken in het SWV		X

*V = vaststellen, G = goedkeuren

Taak toezichthouder

Het SWV vervult een maatschappelijke opdracht, het realiseren van een dekkend aanbod aan ondersteuningsvoorzieningen binnen en tussen de scholen in de regio, zodanig dat elke leerling die extra ondersteuning nodig heeft die ook ontvangt op een plek die past bij de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

De toezichthouder heeft als belangrijke taak erop toe te zien dat het SWV doet waarvoor het is opgericht, namelijk het vervullen van deze maatschappelijke taak. De toezichthouder heeft daarbij een open oog en oor voor de behoeften van de samenleving en de externe omgeving: dit betekent onder meer dat het SWV zorgdraagt voor een actieve dialoog met belanghebbenden (o.a. ouders, gemeente, vervolgonderwijs, ketenpartners).

Omdat zowel het dagelijks als het algemeen bestuur onbezoldigd zijn, is geen sprake van werkgeverschap van het toezichthoudend bestuur t.o.v. het uitvoerend bestuur. In de statuten (art. 6 lid 2) is vastgelegd dat het dagelijks bestuur (DB) wordt benoemd door het dagelijks bestuur en dat het DB bestaat uit een vertegenwoordiger van Stichting Lucas (ISW), een vertegenwoordiger van Lentiz Onderwijsgroep en een vertegenwoordiger van de Herman Broerenstichting namens het VSO (art. 6 lid 3).

In 2018 hebben binnen het DB enkele wisselingen van bestuursleden plaatsgevonden. Dit had te maken met het vertrek van het bestuurslid namens Lucas/ISW. De samenstelling van het DB in 2018 wordt in Hoofdstuk 2 Bestuur en Organisatie nader beschreven.

Het DB benoemt de directeur van het samenwerkingsverband (art. 7 lid 6) en fungeert als werkgever voor de personeelsleden die aan het samenwerkingsverband zijn verbonden (art. 7 lid 14).

Het DB ziet toe op de uitvoering van de taken en uitoefening van bevoegdheden welke door hem aan de directeur zijn gemandateerd (art. 7 lid 11).

De leden van het algemeen bestuur (AB) worden benoemd en ontslagen door het algemeen bestuur (art. 9 lid 4). Het AB bestaat uit een vertegenwoordiger van de Stichting J.C. Pleysierschool, een vertegenwoordiger van Stichting RESPONZ en een vertegenwoordiger van Stichting De Haagse Scholen (art. 9 lid 2).

Er hebben in 2018 geen veranderingen in de samenstelling van het AB plaatsgevonden.

Een enkel lid van het DB en alle leden van het AB vervullen naast de werkzaamheden voor het SWV VO Westland ook werkzaamheden voor andere SWV's in de regio waar de scholen van de bestuurders onder vallen.

Er hebben zich in 2018 geen situaties voorgedaan waarbij sprake was van (potentieel) tegenstrijdig belang.

Besluitenlijst AB 2018

Besluit	Goedgekeurd door AB
Jaarverslag 2017	20/03/2018
Ondersteuningsplan 2018-2022	20/03/2018
Aangepast Treasurystatuut	20/03/2018
Met de opname van de extra besteding vanaf 2021 wordt de MJB 2019-2023 vastgesteld en goedgekeurd.	29/11/2018
Meerjarenbalans 2019-2023	29/11/2018

Jo Willenborg, voorzitter Algemeen Bestuur

7 JAARREKENING

7.1 B1 BALANS PER 31 DECEMBER 2018

1 Activa	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
Vlottende activa		
1.5 <u>Vorderingen</u>		
1.5.1 Debiteuren	4.440	5.180
1.5.5 Overige vorderingen	<u>84.177</u>	<u>70.238</u>
	88.617	75.418
1.7 <u>Liquide middelen</u>	<u>870.110</u>	<u>769.365</u>
<u>Totaal vlottende activa</u>	<u>958.727</u>	<u>844.783</u>
<u>Totaal activa</u>	<u>958.727</u>	<u>844.783</u>
2 Passiva		
2.1 <u>Eigen vermogen</u>		
2.1.2 Algemene reserve	<u>871.097</u>	<u>795.209</u>
<u>Totaal vermogen</u>	<u>871.097</u>	<u>795.209</u>
2.6 <u>Kortlopende schulden</u>		
2.6.3 Crediteuren	58.805	19.563
2.6.9 Overlopende passiva	<u>28.825</u>	<u>30.011</u>
	<u>87.630</u>	<u>49.574</u>
<u>Totaal passiva</u>	<u>958.727</u>	<u>844.783</u>

7.2 B2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	7.867.158	7.574.208	7.599.681
3.5 Overige baten	<u>92.918</u>	<u>85.833</u>	<u>76.784</u>
Totaal baten	<u>7.960.076</u>	<u>7.660.041</u>	<u>7.676.465</u>
4 Lasten			
4.1 Personele lasten	534.024	537.461	513.783
4.3 Huisvestingslasten	5.000	5.000	5.000
4.4 Overige instellingslasten	761.169	761.700	719.165
4.5 Betalingen aan schoolbesturen	<u>6.584.059</u>	<u>6.414.570</u>	<u>6.603.431</u>
Totaal lasten	<u>7.884.252</u>	<u>7.718.731</u>	<u>7.841.379</u>
Saldo baten en lasten	<u>75.824</u>	<u>-58.690</u>	<u>-164.914</u>
5 Financiële baten en lasten			
5.1 Financiële baten	<u>64</u>	<u>-</u>	<u>153</u>
Saldo fin. baten en lasten	<u>64</u>	<u>-</u>	<u>153</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	<u>75.888</u>	<u>-58.690</u>	<u>-164.760</u>
Exploitatieresultaat	<u>75.888</u>	<u>-58.690</u>	<u>-164.760</u>
Resultaatbestemming:			
Algemene reserve:	<u>75.888</u>		
Resultaat na bestemming	<u><u>-</u></u>		

7.3 B3 KASSTROOMOVERZICHT

	2018 EUR	2017 EUR
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
Resultaat saldo baten en lasten	75.824	-164.914
Kapitaalstorting	-	-
	<u>75.824</u>	<u>-164.914</u>
<u>Mutaties werkkapitaal</u>		
- Voorraden	-	-
- Vorderingen	-13.199	64.741
- Effecten	-	-
- Kortlopende schulden	<u>38.056</u>	<u>-103.337</u>
	24.857	-38.596
<u>Ontvangen en betaalde intrest</u>		
Ontvangen interest	64	153
Betaalde interest	-	-
	<u>64</u>	<u>153</u>
	<u>100.745</u>	<u>-203.356</u>
<u>Mutatie liquide middelen</u>		
Beginstand liquide middelen	769.365	972.721
Mutatie liquide middelen	<u>100.745</u>	<u>-203.356</u>
	<u>870.110</u>	<u>769.365</u>

7.4 B4 TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING 2018

Algemeen

Juridische structuur

De rechtspersoonlijkheid van het samenwerkingsverband is een stichtingsvorm.

Kernactiviteiten

De stichting stelt zich ten doel het vormen en in stand houden van een regionaal samenwerkingsverband in de zin van art. 17a lid 2 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO). Tevens richt de stichting zich op het realiseren van een samenhangend geheel van ondersteuningsvoorzieningen binnen en tussen alle scholen en wel zodanig dat zoveel mogelijk van de in de regio woonachtige leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken. Verder streeft de stichting ernaar een zo passend mogelijke plaats in het onderwijs te krijgen voor alle in de regio woonachtige leerlingen die extra ondersteuning behoeven.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld overeenkomst de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op grond van de RJO zijn tevens van toepassing de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ) in het bijzonder RJ 660 en BW 2 Titel 9.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs (voor het samenwerkingsverband is dit gelijk aan de nominale waarde).

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs (voor het samenwerkingsverband is dit gelijk aan de nominale waarde) onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de stichting.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen gepresenteerd. De algemene reserve (publiek) bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het Bestuur.

Kortlopende schulden

Schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar worden aangeduid als kortlopend. Schulden worden niet gesaldeerd met activa. Schulden worden gewaardeerd tegen de reële waarde.

Overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen (waaronder geormerkte bijdragen) en nog te betalen bedragen ter zake van lasten die aan een verstreken periode zijn toegekend. Van bedragen die voor meerdere jaren beschikbaar zijn gesteld, wordt het nog niet bestede gedeelte op deze post aangehouden. Vrijval ten gunste van de staat van baten en lasten geschiedt naar rato van de besteding.

Opbrengstwaardering

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten. Indien deze opbrengsten betrekking hebben op een specifiek doel, dan worden deze naar rato van de verrichte werkzaamheden als baten verantwoord.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

7.5 B5 TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDENDE POSTEN VAN DE BALANS

1 Activa

1.5 Vorderingen	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
1.5.1 Debiteuren	4.440	5.180
1.5.5 Overige vorderingen		
Rente	16	16
VSV	51.227	50.070
Transitoria debet	30.607	-
Vooruit ontvangen facturen	2.327	20.152
	<u>84.177</u>	<u>70.238</u>
Totaal vorderingen	<u>88.617</u>	<u>75.418</u>
1.7 Liquide middelen		
1.7.1 Banken	227.901	127.221
1.7.3 Deposito's	642.209	642.144
	<u>870.110</u>	<u>769.365</u>

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

	Saldo 31-12-2017 EUR	Mutaties 2018		Saldo 31-12-2018 EUR
		Bestemming Resultaat EUR	Overige Mutaties EUR	
2.1.2 Algemene reserve (publiek)	795.209	75.888	-	871.097
Totaal eigen vermogen	<u>795.209</u>	<u>75.888</u>	-	<u>871.097</u>

Resultaatbestemming

Ingevolge de Wet op het voortgezet onderwijs wordt het resultaat van het verslagjaar verrekend met de reserve van de instelling.

De bestemming van het resultaat tot en met 2018 is als volgt:

Algemene reserve	75.888
Totaal	<u>75.888</u>

2.6 Kortlopende schulden

	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
2.6.3 Crediteuren	58.805	19.563
2.6.8 Overige kortlopende schulden Gemeente	-	-
2.6.9 Overlopende passiva		
Accountantskosten	4.990	4.577
Vooruit ontvangen bedragen	23.819	23.819
Overige schulden	16	1.615
	28.825	30.011
Totaal kortlopende schulden	87.630	49.574

Model G

G1 Verantwoording van subsidies zonder verekeningsclausule (regeling ROS, art. 13, lid 2 sub a en EL&I regelingen betrekking hebbend op EL&I subsidies)

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing €	Ontvangen t/m verslagjaar €	De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking:	
	Kenmerk	Datum			afgerond	Geheel uitgevoerd en Nog niet geheel afgerond aankruisen wat van toepassing is
			-	-	☐	☐
			-	-	☐	☐
Totaal			-	-		

G2 Verantwoording van subsidies met verekeningsclausule (regeling ROS, art. 13, lid 2 sub b en EL&I regelingen betrekking hebbend op EL&I subsidies)

G2.A: Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk Datum	Bedrag van de toewijzing €	Ontvangen t/m verslagjaar €	Totale kosten €	Te verrekenen overschot ultimo verslagjaar €
		-	-	-	-
Totaal		-	-	-	-

G2.B: Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk datum	Bedrag van de toewijzing €	Saldo 01-01-18 €	Ontvangen verslagjaar €	Lasten in verslagjaar €	Totale kosten 31-12-18 €	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar €
		-	-	-	-	-	-
Totaal		-	-	-	-	-	-

7.6 B6 NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Meerjarige financiële verplichtingen

Huurovereenkomst

Er is een overeenkomst gesloten tussen Lentiz Onderwijsgroep en het SWV VO Westland dat de directeur van het SWV voor onbepaalde tijd gebruik kan maken van de kantoorruimte in het Floracollege. Voor gebruikmaking van het kantoor en de faciliteiten wordt jaarlijks door Lentiz Onderwijsgroep een bedrag van € 5.000 in rekening gebracht.

Jaarlijks wordt in onderling overleg bepaald of indexering van de vergoeding noodzakelijk is.

Detacheringsovereenkomst

Voor het schooljaar 2018/2019 is er tussen het Interconfessionele Scholengroep Westland en samenwerkingsverband een detacheringsovereenkomst gesloten voor de inhuur van de directeur. De uit te betalen bezoldiging is gebaseerd op salarisschaal 13 trede 12 van de vigerende cao-vo.

7.7 B7 TOELICHTING OP DE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE EXPLOITATIEREKENING

3 Baten

3.1 Rijksbijdragen OCW

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
3.1.1 Rijksbijdrage OCW Rijksbijdragen VO	<u>7.867.158</u>	<u>7.574.208</u>	<u>7.599.681</u>
	7.867.158	7.574.208	7.599.681
Totaal	<u>7.867.158</u>	<u>7.574.208</u>	<u>7.599.681</u>

3.5 Overige baten

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
3.5.8 Overige Overige inkomsten	<u>92.918</u>	<u>85.833</u>	<u>76.784</u>
	92.918	85.833	76.784
Totaal	<u>92.918</u>	<u>85.833</u>	<u>76.784</u>

4 Lasten

4.1 Personele lasten

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
Directeur	101.084	98.000	96.813
Overige personele lasten	<u>432.940</u>	<u>439.461</u>	<u>416.970</u>
Totaal overige personele lasten	534.024	537.461	513.783
4.1.4 Uitkeringen (-/-)	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
Totaal personele lasten	<u>534.024</u>	<u>537.461</u>	<u>513.783</u>

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
4.2 Afschrijvingen			
Totaal afschrijvingen	-	-	-
4.3 Huisvestingskosten			
4.3.1 Huisvestingskosten	5.000	5.000	5.000
Totaal huisvestingskosten	<u>5.000</u>	<u>5.000</u>	<u>5.000</u>
4.4 Overige instellingslasten			
4.4.1 <i>Administratie- en beheerslasten</i>			
Administratie en beheer	6.244	6.200	6.160
Accountantskosten	<u>7.697</u>	<u>6.200</u>	<u>6.322</u>
	13.941	12.400	12.482

Honoraria van de accountant

De volgende honoraria van Van Ree Accountants zijn ten laste gebracht van de organisatie, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW.

	<u>Van Ree Accountants BV</u>	
Specificatie honorarium	2018	2017
Onderzoek jaarrekening	6.699	5.152
Anderen controleopdrachten	998	998
Fiscale adviezen	-	-
Andere niet-controledienst	-	-

De accountantskosten die in 2017 te laag zijn gereserveerd komen ten laste van het resultaat van 2018.

4.4.4 <i>Overige</i>			
SOP's speciale expertise	223.500	223.500	223.500
Trajectgroepen Lentiz	110.000	110.000	110.001
Trajectgroepen ISW	220.000	220.000	220.002
Plaatsing Flex College	32.380	35.000	28.820
Overige kosten	<u>161.348</u>	<u>160.800</u>	<u>124.360</u>
	747.228	<u>749.300</u>	<u>706.683</u>
Totaal overige instellingslasten	<u>761.169</u>	<u>761.700</u>	<u>719.165</u>

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
4.5 Doorbetalingen aan schoolbesturen			
4.5.1 <u>Verplichte afdrachten uit te voeren door OCW</u>			
4.5.1.1 <u>Afdrachten VJSO</u>			
Zware ondersteuning MI	122.572	123.200	106.792
Zware ondersteuning Personeel	<u>1.927.002</u>	<u>1.820.140</u>	<u>1.874.063</u>
	2.049.574	1.943.340	1.980.855
4.5.1.2 <u>Afdrachten LWOO</u>			
LWOO personeel	3.387.893	3.312.251	3.476.600
LWOO exploitatie	<u>142.197</u>	<u>140.419</u>	<u>147.386</u>
	3.530.090	3.452.670	3.623.986
4.5.1.3 <u>Afdrachten PRO</u>			
PRO personeel	614.015	598.397	589.968
PRO exploitatie	<u>25.772</u>	<u>25.368</u>	<u>25.011</u>
	639.787	623.765	614.979
4.5.2 <u>Doorbetaling op basis van 1 februari</u>			
4.5.2.1 <u>Doorbetaling VJSO</u>			
Kosten groeiregeling	<u>52.631</u>	<u>66.991</u>	<u>63.716</u>
	52.631	66.991	63.716
4.5. <u>Overige doorbetalingen</u>			
Bedrag per leerling	<u>311.977</u>	<u>327.804</u>	<u>319.895</u>
	<u>311.977</u>	<u>327.804</u>	<u>319.895</u>
Totaal overdrachten aan scholen	<u><u>6.584.059</u></u>	<u><u>6.414.570</u></u>	<u><u>6.603.431</u></u>

5 Financiële baten en lasten

	2018 EUR	Begroting 2018 EUR	2017 EUR
5.1 <u>Financiële baten</u>			
5.1.1 Rentebaten	<u>64</u>	<u>-</u>	<u>153</u>
	64	-	153
Saldo fin. baten en lasten	<u><u>64</u></u>	<u><u>-</u></u>	<u><u>153</u></u>

7.8 B8 WNT BIJLAGEN

WNT-verantwoording 2018 Stichting Samenwerkingsverband VO Westland 2808

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor Samenwerkingsverband VO Westland 28.08 is € 189.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van het algemeen bestuur bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Bedragen x € 1	R. Maas
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling 2018	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	101.084
Beloningen betaalbaar op termijn	-
<i>Subtotaal</i>	<i>101.084</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000
-/- onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-
Totale bezoldiging	101.084
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2017	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging 2017	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	96.813
Beloningen betaalbaar op termijn	-
<i>Subtotaal</i>	<i>96.813</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000
Totale bezoldiging	193.626

Naam topfunctionaris	Functie
M. van Kesteren	Dagelijks bestuur - penningmeester (01-01-2019 / 25-09-2019)
M. van Kesteren	Dagelijks bestuur - lid (25-09-2019 / 31-12-2019)
G. Millekamp	Dagelijks bestuur - penningmeester (25-09-2019 / 31-12-2019)
J.A.G. Eliens	Dagelijks bestuur - voorzitter
R. de Haan	Dagelijks bestuur - lid (01-01-2019 / 25-09-2019)
J.D.H.M. Willenborg	Algemeen bestuur - voorzitter
J. Taal	Algemeen bestuur - lid
K. Richel	Algemeen bestuur - lid

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen zijn niet van toepassing

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dient te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

7.9 B9 OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Niet van toepassing

7.10 B10 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Na balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan met een significante invloed op het resultaat en het vermogen van de organisatie.

7.11 C OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring.